

Univerzita Karlova

Katolická teologická fakulta

Katedra systematické teologie a filosofie

Bc. Katarína Holcová

Etikoterapie v pojetí Ctibora Bezděka. Problematika morálního života

člověka a jeho zdravotního stavu.

Diplomová práce

doc. RNDr. ThLic. Karel Sládek, Ph.D. et

MUdr. Jan Fošum, Dr. theol.

2021

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 19. 06. 2021

Bc. Katarína Holcová

Bibliografická citace

Etikoterapie v pojetí Ctibora Bezděka. Problematika morálního života člověka a jeho zdravotního stavu. [rukopis]: Diplomová práce/Katarína Holcová; vedoucí práce: doc. ThLic. Mgr. Karel Sládek, Th. D. et MUDr. Jan Fošum, Dr. Theol. -- Praha, 2021 – 90 s.

Anotace

Cílem diplomové práce je poukázat na souvislosti mezi morálním životem člověka a jeho zdravotním stavem. Jde o aktuální téma aplikované etiky, které se zabývá vztahem etického jednání a jeho následků ve zdraví a terapii nemocí. Práce se zabývá životem a dílem Ctibora Bezděka, který je odbornou veřejností považován za zakladatele etikoterapie. Diplomová práce představuje pojmy z etikoterapie a snaží se srozumitelným přístupem přiblížit význam jeho práce do dnešních dní. Zároveň je kladen důraz na důležitost mravní rovnováhy v různých oblastech našeho života, úlohu víry v Boha a důvěru, kterou do něho vkládáme, v dynamice zdraví a nemoci.

Klíčová slova: etika, etikoterapie, modlitba, morálka, nemoc, sugesce, uzdravení, zlo

Ethicotherapy in the concept of Ctibor Bezděk. Problems of human moral life and health.

Abstract

The aim of the diploma thesis is to point out the connections between the moral life of a person and his state of health. This is a current topic of applied ethics, which deals with the relationship between ethical behavior and its consequences in health and disease therapy. The work deals with the life and work of Ctibor Bezděk, who is considered by the professional public to be the founder of ethics therapy. The diploma thesis introduces the concepts of ethics therapy and tries to bring the meaning of his work to the present day with an understandable approach. The diploma thesis also points out the importance of moral balance in various areas of our lives, the role of faith in God and the trust we place in him in the dynamics of health and disease. The method used in the diploma thesis is the analysis of Ctibor Bezděk's texts, the systematic arrangement into the topic of the thesis and the updating of his legacy.

Key words: ethics, ethicotherapy, prayer, morality, illness, suggestion, healing, evil

Počet znaků (včetně mezer): <115 823>

Své poděkování bych věnovala vedoucímu práce, doc. RNDr. ThLic. Karlu Sládkovi, Ph.D., který správně odhadl téma, kterému jsem se s radostí věnovala a jeho nástupci, MUDr. Janu Fošumovi, Dr. Theol., který s důstojností převzal započaté dílo a dovedl ke zdárnému konci. Vděk patří i mé rodině, hlavně manželovi, synovi a mamince, kteří mě podporovali v mém studiu. Vřelé díky patří také spolužákům a ostatním zaměstnancům této fakulty, kteří byli vždy nápomocní a ochotní podat pomocnou ruku a taktéž všem, kteří pomohli k doplnění informací ohledně etikoterapie.

Obsah

Úvod.....	7
1. Etický pohled na medicínu z historického a moderního hlediska.....	8
2. Život a dílo Ctibora Bezděka	15
3. Základy etikoterapie.....	21
3.1. Historický vývoj etikoterapie.....	21
3.2. Etikoprevence a přeladění	27
3.3. Etikoterapie z pohledu zdraví a morálky.....	33
3.4. Etikoterapie z náboženského hlediska.....	47
3.5. Dobro a zlo – filosofické úvahy Ctibora Bezděka.....	53
4. Pokračovatelé odkazu Ctibora Bezděka.....	58
Závěr.....	69
Seznam literatury.....	71
Příloha.....	74

Úvod

Postup naší práce bude následující: v první kapitole se uvedou etické problémy medicíny z historie a ze začátku 21. století, které formovaly práva a povinnosti lékařů tak i nemocných a jejich vzájemné vztahy.

V druhé kapitole diplomová práce představí a přiblíží život a dílo Ctibora Bezděka, zakladatele etikoterapie a seznámí s její díly.

Ve třetí kapitole budou deskriptivní metodou prezentovány témata, kterými by se měl lékař, který pracuje jako etikoterapeut zabývat, jaké by měl mít zkušenosti a jaké praktiky používat, jak vést rozhovor a zjišťovat informace, které by ho přivedli k správné diagnóze pacienta. Dříve úlohu etikoterapeuta nahrazoval kněz, proto je důležité, aby lékař vybuodoval mezi sebou a klientem důvěru, aby se mu otevřel a upravil nepořádek v jeho nitru. Dalším úkolem práce je se zabývat rozborem jednotlivých nemocí, jejich příčinami a způsobem léčení. Etikoterapie jako léčebná metoda je rozčleněna na více pohledů, z hlediska historie, z hlediska morálky a zdraví, náboženského hlediska. Na konci 3. kapitoly budou rozvedeny úvahy Ctibora Bezděka o dobru a zlu.

Diplomová práce ve čtvrté kapitole zahrnuje díla jiných autorů, kteří se etikoterapií zabývají, mezi ně patří především MUDr. Vladimír Vogeltanz, který se považuje za následovníka Ctibora Bezděka a aktivně se věnuje etikoterapii. Další autoři budou doplňující složkou již napsaných poznatků a jejich zkušenosti a metody ohledně etikoterapie.

Prameny, ze kterých diplomová práce čerpá, jsou samotná díla Ctibora Bezděka, pokračovatelů jeho odkazu, Bible a autorů, kteří měli k tématu co říct a taktéž pohled moderní medicíny k léčbě pacientů, např. Tolstého, Losského, Pittra a dalších.

V závěru práce se shrnou všechny poznatky o etikoterapii a vyvodí vyhodnocení této metody a doporučení, jak předcházet nemocem.

Nadhodnotou diplomové práce je příloha, která obsahuje příspěvky vnuka Ctibora Bezděka, pohled VZP ČR k proplácení léčby etikoterapie, vyjádření Ministerstva zdravotnictví ČR a názor Českého klubu skeptiků Sysifos. Součástí jsou vyplněné dotazníky Mgr. Vladimíra Červenáka a jeho spolupracovnice PaedDr. Dagmary Sarity Poliakové.

1. Etický pohled na medicínu z historického a moderního hlediska

„Než začnete někoho léčit, zeptejte se ho, jestli se vzdá věci, kvůli kterým je nemocný.“¹

(Hippokratés)

Pro hlubší pochopení problematiky je vhodné uvést několik faktů z dějin historie lékařství a etiky. V současné době se moderní medicína stává hospodářským odvětvím s velkým finančním obratem s velkým ekonomickým a politickým vlivem, a proto se pacient může dostat snadno do pozadí zájmu. Dochází k její globalizaci. Organizace pro vzdělávání, vědu a kulturu při OSN (UNESCO) vyhotovila návrh doporučení na základní osnovy výuky etiky v biomedicině, které popisují 14 okruhů. Jedná se o:

- lidskou důstojnost a lidská práva,
- prospěch a poškození,
- autonomie a individuální zodpovědnost,
- souhlas,
- osoba bez schopnosti poskytnout souhlas,
- respekt k lidské zranitelnosti a osobní integritě,
- soukromí a důvěrnost,
- rovnost, spravedlnost a vlastní kapitál
- ne-diskriminace a ne-stigmatizace
- respekt ke kulturní různosti a pluralizmu

¹ *Citáty a přísloví* [online]. [cit. 2020-07-07]. Dostupné z: <http://the.cz/citaty/index.php?page=autori&autor=260>

- solidarita a spolupráce
- sociální odpovědnost a zdraví
- sdílení přínosů
- ochrana příštích generací.

Tyto principy by měly být součástí vzdělání všech lékařů. Díky tomu bude jejich činnost poměřována z hlediska zachování lékařské etiky.

V roce 2009 stálý výbor evropských lékařů (CPME), jehož je Česká lékařská komora členem, vypracoval dokument doporučující 3 hlavní oblasti aplikace lékařské etiky v každodenní praxi – pro souhlas, důvěrnost a lidská práva. Pro oblast výzkumů je všeobecně závazná Helsinská deklarace etických principů pro lékařský výzkum týkající se lidských subjektů z roku 2013.²

Etika lékaře spočívá v tom, že si celoživotně klade otázky o mravních aspektech svého konání a konat co nejlépe, dle svého nejlepšího kvalifikovaného vědomí. To znamená předat pacienta, pokud na to nestačí do kvalifikovanějších rukou nebo lépe vybaveného zařízení. Je neetické nemocnému lhát, ale i neponechat prostor pro naději.³

Etika je určitou teoretickou reflexí morálky, která se pěstuje na akademické a intelektuální úrovni. Medicína ovšem potřebuje praxi morálky. Zdraví je definováno jako jednota komfortu tělesného, psychického a sociálního. Nemoc a úraz definujeme jako diskomfort nebo ohrožení lidského organismu s psychickými nebo sociálními důsledky. Proto ani etika medicíny je nemůže vynechávat. Tyto 3 komponenty jsou navzájem propojené. Teorie autentické etiky tvrdí, že morální a etické je to, co je konáno z plného přesvědčení. V medicíně to ovšem neplatí, je to hodně ovlivněno vzděláním a zkušeností. Seneca kdysi řekl: „*Lékaři platíme za práci, za jeho srdce mu zůstáváme dlužni.*“⁴

² Srov. PTÁČEK, Radek a kol. *Etické problémy medicíny na prahu 21. století*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 21.

³ Srov. Tamtéž, s. 36.

⁴ Srov. Tamtéž, s. 48.

Skvrnou na poli lékařské etiky byli 3 programy před nástupem nacizmu:

- Zákon o sterilizaci (1933) – podstoupilo ji 400 000 lidí v Německu trpících geneticky podmíněnou nemocí např. schizofrenie, maniodepresivní psychóza, epilepsie, Huntingtonova choroba, slepota, hluchota a těžké případy alkoholizmu.

- Norimberské zákony (1935) – vyřazení Židů ze společnosti, manželství, zákaz sexuálních styků mezi Židy a nežidy, vyšetřování manželů před sňatkem, aby nedošlo k zašpinění rasy.

- Akce eutanazie označovaná jako T4 (1939-1941) – týkala se zejména postižených lidí, převážně psychiatrických pacientů, kromě dospělých i dětí, v období ledna 1940 do srpna bylo 70 273 obětí.⁵

V květnu 2012 se němečtí lékaři omluvili za sadistické experimenty a další zločiny svých kolegů v dobách nacizmu. Omluva se stala součástí deklarace, kterou přijali členové německé Spolkové lékařské komory na zasedání v Norimberku. Nebyly to činy jednotlivých lékařů, ale i předních členů tehdejší zdravotnické komunity. Požádali o odpuštění svých obětí i jejich potomků. Tyto události by měly sloužit jako varování pro budoucnost.

Jako odezvu na tyto události přinesla Všeobecná deklarace lidských práv v roce 1948. V jejím sedmém článku se píše, že všichni mají právo na stejnou ochranu proti jakékoliv diskriminaci a proti podněcování k diskriminaci.

Kvůli obavám ohledně pokroků v biomedicíně, aby nebyl výzkum jakkoliv využíván, tak významné organizace vytvořily dokumenty kvůli ochraně lidského života. Patří k nim Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny (Rada Evropy, 1997), Sbírka mezinárodních smluv ČR č.96/2001, Úmluva o zákazu klonování lidských bytostí (Sbírka mezinárodních smluv ČR č. 97/2001), Všeobecná deklarace o lidském genomu a lidských právech (UNESCO,

⁵ Srov. PTÁČEK, Radek a kol. *Etické problémy medicíny na prahu 21. století*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 52-53.

1997) V Úmluvě Rady Evropy najdeme, že „zájmy a blaho lidské bytosti jsou nadřazeny zájmům společnosti nebo vědy.“⁶

Etický kodex České lékařské komory z roku 1991 varuje před paternalistickým přístupem lékaře k pacientovi a respektoval ho jako rovnocenného partnera, který je odpovědný za své zdraví. Pokud si to pacient přeje, může se svobodně rozhodnout pro variantu, kterou mu lékař doporučuje jako nejlepší možné řešení.

Po 2. světové válce byl přijat Norimberský kodex, který upravil pravidla pro experimenty z hlediska výzkumu, při kterém je důležitá podmínka dobrovolného souhlasu lidského subjektu, aby byl obeznámen se všemi riziky, které s tím souvisejí. V roce 1954 Světová lékařská asociace (WMA) vydala řadu etických zásad pro výzkum, kde na rozdíl od Norimberského kodexu dovolily souhlas v zastoupení, pokud byl výzkumný subjekt příliš nemocný k udělení souhlasu. V roce 1964 vydala WMA Helsinskou deklaraci, kde byl oddělený klinický výzkum spojený s lékařskou péčí a na klinický výzkum, kde žádný terapeutický potenciál není.⁷

K hlavním etickým otázkám v oblasti veřejného zdravotnictví patří, jaké zdravotní služby by měly být pro veřejnost k dispozici, kdo a za jakých podmínek by měl mít přístup ke kterým zdravotnickým službám, jaké jsou nejlepší strategie pro předcházení nemocem, jak lze někdy protichůdná profesionální hlediska a názory veřejnosti smířit a kdy mohou zdravotní nároky jednotlivce dostat přednost před volbou výhodnou pro společnost.⁸

Základní principy lékařské etiky jsou definovány jako:

- beneficence – konání maximálního dobra pro pacienty po dobu zdraví i nemoci
- non-maleficence – vyvarování se úmyslného nebo neúmyslného poškození pacientů
- autonomie – respektování pacienta v jeho tělesných, duševních, sociálních i duchovních sférách, spolurozhodování pacienta o sobě a svých záležitostech např. formou informovaného souhlasu

⁶ Srov. PTÁČEK, Radek a kol. *Etické problémy medicíny na prahu 21. století*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014 s. 53-56.

⁷ Srov. Tamtéž, s. 71-72.

⁸ Srov. Tamtéž, s. 145.

- justice (spravedlivost) – poskytovat lékařskou péči bez diskriminace ohledně rasy, věku, pohlaví, národnosti, politické příslušnosti nebo sociálního postavení⁹

Je důležité se zmínit o tzv. morálním distresu zdravotnických pracovníků, kteří jím trpí v důsledku nereálných optimistických představ pacientů a jejich rodinných příslušníků. Z toho důvodu hrozí těmto pracovníkům často syndrom vyhoření nebo zneužívání psychicky aktivních farmak dostupných na jejich pracovišti.¹⁰

V centru zájmu by měl být vždy pacient. Tímto se zabývá Lisabonská deklarace o právech pacientů z roku 1981, kterou vydala Světová lékařská asociace (WMA). Platí jak pro onkologické pacienty, tak i pro ostatní nemocné.

Obsahuje 6 bodů:

- pacient má právo na svobodnou volbu lékaře
- pacient má právo být ošetřován lékařem, který je svobodný v ohledně rozhodování v klinické a etické oblasti bez jakéhokoliv zasahování zvenčí
- pacient má právo přijmout nebo odmítnout léčbu poté, co byl adekvátně informován
- pacient má právo očekávat, že jeho lékař bude respektovat důvěrný charakter všech jeho lékařských a osobních podrobných údajů
- pacient má právo umřít v důstojnosti
- pacient má právo přijmout nebo odmítnout spirituální a morální útěchu, včetně

⁹ Srov. PTÁČEK, Radek a kol. *Etické problémy medicíny na prahu 21. století*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 165.

¹⁰ Srov. Tamtéž, s. 199.

pomoci duchovně patřičného vyznání¹¹

V České republice se zdravotní péče každým rokem zdražuje a narůstá počet pacientů. V roce 2000 byly výdaje za zdravotní péči v hodnotě 144 534 milionů korun českých, v roce 2016 již 361 647 milionů korun českých.¹²

V roce 2018 zdravotní péče stála Českou republiku 430,9 miliard korun českých.¹³

V roce 2010 pacienti a zdravotní pojišťovny zaplatily 70,6 miliardy korun českých za léky a v roce 2017 již 82,9 miliard korun českých. Z toho domácnosti zaplatily 54,1 miliardy korun českých.¹⁴

Na základě těchto skutečností lze konstatovat, že lékařská péče vyžaduje čím dál větší položku v našem rozpočtu. Je jen na uvážení nemocného, kterou cestu se vydá. Zda cestou konzervativní medicíny nebo alternativním způsobem. Je důležité uvědomit si, zda se chce aktivně podílet na svém léčení nebo půjde cestou odevzdání se osudu a vloží svou důvěru plně do rukou lékaře a bude pasivně přijímat péči o svou osobu. Spoustu léků a výkonů doplácí pacienti z vlastních zdrojů, a proto by bylo dobré do budoucna zhodnotit a zvážit přínos alternativní medicíny a její zpřístupnění pro nemocné a její proplácení zdravotními pojišťovnami. Konkrétně etikoterapie patří mezi alternativní léčbu a není hrazena zdravotní pojišťovnou.

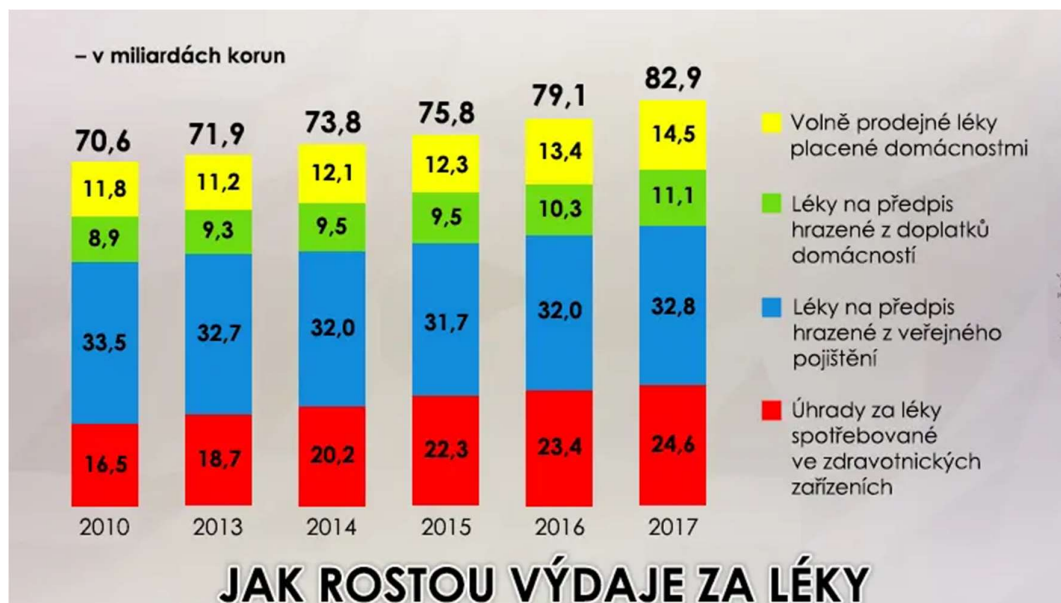
Je důležité si najít na cestě za uzdravením spolehlivého průvodce, kterému může plně důvěřovat. Ať už v osobě přítele, lékaře, psychologa, léčitele nebo kněze.

¹¹ Srov. PTÁČEK, Radek a kol. *Etické problémy medicíny na prahu 21. století*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 271-272.

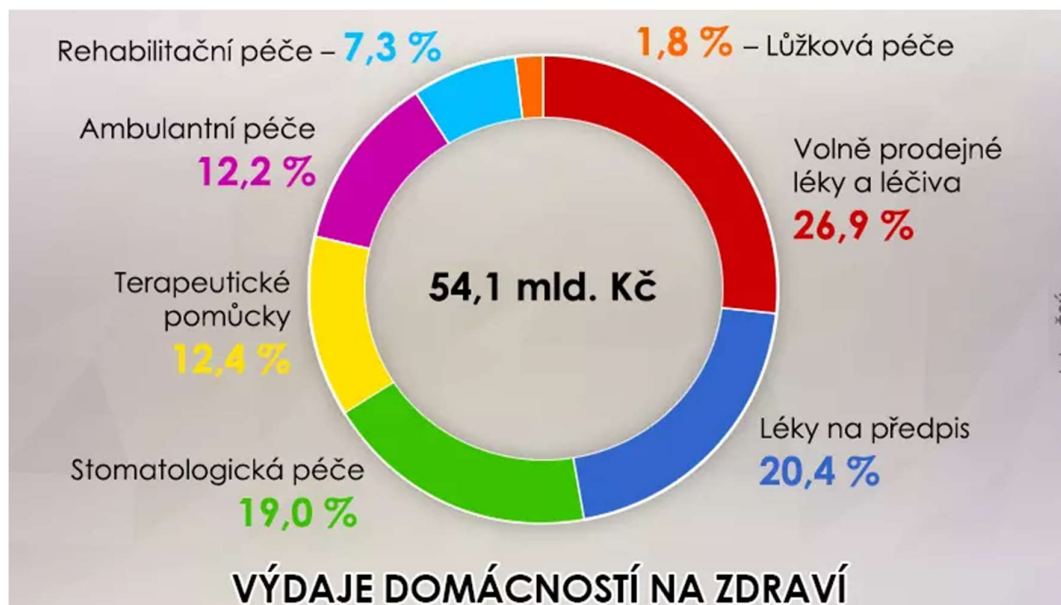
¹² *Výstupní objekt VDB* [online]. [cit. 2020-07-29]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~7562_null_null_&pvoke=&katalog=all&pvo=ZDR13&z=T#w

¹³ *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2020-07-29]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cechy-stoji-zdravi-stale-vice>

¹⁴ *Výdaje za léky rychle rostou* [online]. [cit. 2020-07-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/clanek/vydaje-za-leky-rychle-rostou-za-rok-delaji-83-miliard-40271403>

Obrázek č. 1 (Zdroj: ČSÚ)

Obrázek č. 2 (Zdroj: ČSÚ)

2. Život a dílo Ctibora Bezděka

Ctibor Bezděk se narodil 10. března 1872 v Podivíně do jedné z nejpokrokovějších rodin jihovýchodní Moravy. Jeho děd, František Bezděk, byl starostou v obci Kobyly, kterou se snažil vést jak po hospodářsko-sociální, tak i po kulturně vlastenecké a mravní stránce. Vlastenecké a sociální cítění s posléze projevilo i u jeho syna, Františka Bezděka mladšího, tak i u jeho vnuka, Ctibora Bezděka.

Ctibor Bezděk se původně jmenoval Hugo, ale při birmování dostal jméno Ctibor, což si ponechal po celý následující život.

Stal se již v šesti letech sirotkem, jelikož po onemocnění tuberkulózou mu umřeli rodiče i obě mladší sestry. Jeho výchovy se ujala teta Augusta, která mu byla celý jeho život rádkyní.

Po absolvování maturity studoval medicínu ve Vídni a jeho studium financoval dědeček z matčiny strany s přáním, aby se naučil dobře německy. Tam se stal členem vlasteneckého spolku Tatran spolu s kolegou Pavlem Blahem. Za pomoci doc. Pastrnáka vydali Sborník věnovaný památce Jana Kollára. Navázal spolupráci se slovenským Děťvanem v Praze a založili spolu časopis Hlas s redaktory mediky Šrobárem a Blahem.

V roce 1896 přijela z curyšské univerzity do Vídně na doplnění svých studií skupina tří ruských medicek, což nebyla obvyklá situace, a proto vyvolaly veliký ohlas. Ctibor Bezděk se stal jejich průvodcem po Vídni a během jedné procházky ho překvapila otázka jedné z nich, Varvary Dimitrijevny o smyslu života. Byla to velká obdivovatelka Lva Nikolajeviče Tolstého. To ho donutilo změnit směr myšlení a zabývat se více a důkladněji řešením otázek etického charakteru. To ho přimělo s více zajímat o ruskou šlechtičnu a jejich vztah se prohloubil i citově.

Po ukončení medicíny se stal námořním lékařem, kam ho vedla i jeho romantická povaha. Strávil tam léta 1899-1903, přičemž obeplul oblasti severní Afriky, Dalmácie až po Cařihrad. Věnoval se námořníkům, nejenom jako jejich lékař a rádce, ale i jako jejich učitel. Založil v podpalubí školní třídu, kde je naučil číst a psát. Své zážitky zpracoval v sbírce povídek *Dojmy od moře* (1912), *Drobné příběhy* (1909) a v cestopise *Do Maroka* (1923).

Varvara Dimitrijevna Rudněvová, zatím pracovala jako dětská a ženská lékařka v rodné Tule. Protože hrozilo, že Ctibor Bezděk se zúčastní s lodí Panther potlačení povstání v Číně, tak ho přiměla ukončit námořní kariéru. Následně v roce 1903 přijal Bezděk místo sekundáře v zemské nemocnici v Brně. Z této doby pochází jeho povídka *Emilčin krok do nového světa*, líčící pocity dítěte z psychologického hlediska.

V roce 1904 Ctibor Bezděk zamířil do Tuly, aby požádal generálmajora Dimitrije Rudněva o ruku jeho dcery Varvary, kde strávil 1 rok. Své dojmy z Ruska zpracoval a vydával v literárních přílohách Herbenových Besed Času.

V roce 1905 přijal místo obvodního lékaře ve Ždánicích na Moravě, kam ho brzy následovala Varvara s jejich nejstarší dcerou Táňou. Bezděkovi byli prvním lékařským manželským párem v českých zemích a intenzivně se věnovali i spolkovému a společenskému životu. Bezděk se po odchodu do Ždánic věnuje ve své tvorbě hlubší meditaci o smyslu života, k vnitřním zdrojům morálky a víry. Vrací se k dílu Tolstého, zejména k jeho *Kruhu četby*.

Život manželů Bezděků byl dost hektický, neustále cestovali. Sehnali si sezonní místo v lázních Bad Hall, kam zajížděli každé léto až do války, v zimě byla jejich situace více existenčně nejistá. V letech 1908-1910 pobývali v Moskvě na soukromých klinikách. Bezděk se snažil o nostrifikaci svého lékařského diplomu, vydaného ve Vídni, ale carské úřady trvaly na přezkoušení rigoróz a složení maturity z ruštiny, na což Bezděk rezignoval.

Další zimu strávili manželé v psychiatrické léčebně v moravském Šternberku, kde je zastihla smrt Lva Nikolajeviče Tolstého. Poté pracovali v letech 1913-1914 v proslulém sanatoriu Vita Nova u MUDr. Jana Šimsy v Krči u Prahy. V roce 1914 za nimi přijely na návštěvu Varvařina matka a sestra Jelizaveta z Tuly. Návrat nebyl možný kvůli vypuknutí 1. světové války, a proto se u nich usadily natrvalo. Byly rády, že unikly hrůzám Leninovy krvavé revoluce.

Po vypuknutí 1. světové války pacifistu Bezděka mobilizovali jako záložního důstojníka k maríně, důstojnickou hodnost však odmítl. Jeho krédem se stalo, že do války sice šel, ale neválčil. Bylo to vyřešeno kompromisně. Nechali ho sloužit v civilu, pouze

v bílém plášti na lazaretní lodi v Pule, připoutané u břehu. Varvara po celou dobu války sloužila v sanatoriu doktora Šimsy.

Po ukončení 1. světové války v roce 1918 Bezděk přijal nabídku svého přítele Vavro Šrobára, který se stal ministrem pro správu Slovenska, aby převzal jeho zavedenou ordinaci v Ružomberoku, kde zůstal dlouhých 14 let. Zavedl se svou ženou Varvarou sít zdravotně sociálních institucí, založili pobočku Červeného kříže, oddělení sociální péče, poradny pro matky a kojence, abstinenční poradnu. Zasloužili se o vybudování okresní nemocnice v letech 1921-1925. Dokud nefungovaly okresní instituce, sloužil Bezděkův dům jako azyl pro děti uvězněných rodičů, matky s dětmi pronásledovanými agresivními manžely a žárlivci nebo alkoholiky. V roce 1921 zorganizoval pomoc pro hladovějící ruské děti a sám si je vzal k sobě pro nezbytně nutnou dobu. Za dobu působení na Slovensku byl jejich domov útočištěm pro 42 dětí, přátelství s některými Bezděkova rodina udržuje dodnes. Činorodost Bezděka byla bezbřehá, neznal dovolenou, jediná výjimka byla jeho účast na protitabákovém kongresu v Praze a antroposofickém sjezdu v Holandsku.

Věnoval se taktéž společenskému životu, eubiotickým a vegetariánským snahám, přednáškám a koncertům, sbírkám i plesům pro Červený kříž. Do Ružomberoku za ním často jezdili stoupeneci Tolstého i jeho osobní lékař, Dušan Makovický se svou ženou. Osobní návštěvou ho poctila i dr. Alice Masaryková.

Bezděk se v Ružomberoku zabývá i literární tvorbou, hlavně esejistice. V roce 1921 vychází soubor úvah *Do nového života*, v roce 1923 jeho marocký cestopis. V roce 1931 vydává svou originální koncepci etikoterapie s názvem *Záhada nemoci a smrti*. Byl jejím zakladatelem a průkopníkem. Ve stejném roce přijímá pozvání prezidenta Masaryka do Lán, který se také zajímal o etikoterapii.

Mnoho lékařů doznalo, že lidskou bytost netvoří pouze tělesné orgány, ale i duševní a duchovní podstata. V tělesném zdraví zrcadlí zdraví duševní a pravou příčinou tělesného onemocnění je nutné hledat v našem sobectví, v porušení mravních principů a následném, zpravidla skrytém duševním trápení.¹⁵

¹⁵ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapie. II.* [Olomouc]: Fontána, 2000, s. 9-15.

Ctibor Bezděk o této problematice píše ve své knize *Etikoterapie s podtitulem Záhada nemoci a smrti* takto: „Náš zdravotní stav závisí na vzájemném poměru, v jakém se nacházejí nesmrtný duch a jeho pomíjivé tělo. Ideální stav nastane tehdy, když duch jako opravdový vůdce a udržovatel, bude skutečným vládcem a vůdcem těla, které ho bude ve všem poslušné. Takový člověk bude zdrav!“¹⁶

Ctibor Bezděk měl zkušenosti i se spiritizmem. Poprvé ho k němu dovedla jedna pacientka, když ještě sloužil v lázních Bad Hall. Poté již sám zakoušel vlastní zkušenosti, a dokonce se dostavila schopnost automatického psaní, jasnoslyšení a v místnosti, kde se pohyboval, se předměty začaly samovolně hýbat. Věděl, že je to díky komunikaci s duchovními bytostmi, ale také věděl, že tyto bytosti nejsou jenom užitečné, ale mohou člověku i uškodit. Chtěl se této schopnosti zbavit, jelikož ho dost omezovaly v běžném životě, ale díky tomu mu to pomohlo v různých těžkých životních situacích, když např. jeho žena onemocněla tyfem, nebo když měli utéct z Ružomberoku před maďarskými bolševiky. Domníval se, že komunikuje se strážnými anděly nebo mu napovídá jeho superego.¹⁷

Počátkem 30. let se na Slovensku rozšířilo klerofašistické štvání, zejména v Ružomberoku, který byl sídlem Hlinkovy strany. Bezděk na protest konvertuje z katolicizmu na pravoslavnou víru své ženy a z Ružomberoku odchází v roce 1932. Usazuje se v Praze na Palackého nábřeží. Blízko toho si otevírá v Trojické ulici ordinaci praktického lékaře a zároveň protialkoholní a eubiotickou poradnu, kde se věnuje etikoterapii. Stává se předsedou ČASu (Československého abstinentního svazu) a plánuje založení eubiotické kolonie poblíž Prahy. Udržuje kontakt s českým filosofem Vladimírem Hoppem a ruským intuitivním realistou Nikolajem Onufrijevičem Losským. Až do 2. světové války rediguje časopis *Duchovní a náboženská kultura*. Jeho blízkým duchovním přítelem se stal také Přemysl Pitter, s nímž spolupracoval od 20. let minulého století. Vzájemně si přispívali do časopisů, které redigovali, Bezděk do Pitterova *Sbratření* a Pitter do Bezděkovy *Duchovní a náboženské kulture*. Spolu vydávají spis o

¹⁶ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapie. II.* [Olomouc]: Fontána, 2000, s. 15.

¹⁷ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo a BEZDĚKOVÁ, Olga, ed. *Jak rád jsem žil: paměti MUDr. Ctibora Bezděka*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2011, s. 779-795.

třech částech – *Vegetarism pro a proti* (Bezděk), *Náš poměr k přírodě z hlediska náboženského a sociálního* (Pitter) a *Ježíš a vegetarism* (Pitter).¹⁹

Pitter se snažil ve svém časopisu Sbratření o vedení ke křesťanským hodnotám a jejich uplatňování v každodenním životě. V roce 1924 vychází první číslo jakožto časopis k obrodě ducha a společnosti s přílohou Studánka, který vycházel skoro 18 let. Z dvouměsíčníku se po dvou letech stal měsíčník. Součástí časopisu se stal Zpravodaj Milíčova domu. Jelikož se Pitter jakožto pacifista vyjadřoval i k odpírání vojenské služby, byly jeho články cenzurovány.²⁰

V roce 1939 dokončuje 3. díl *Etikoterapie*, který nacismus a posléze komunismus znemožnil vydat v Curychu a u nás.

V roce 1940 manželé Bezděkové koupili dům v Senohrabech, kam se nastěhovali s dcerou, vnukem a švagrovou Lizočkou. Bezděk si ponechal etickou ordinaci v Praze.

K jeho oblíbeným aktivitám ve chvílích volna byla zahrada, plení záhonů, rovnání otýpek, štípaní dříví a polínek, čtení, hraní na pianinu a psaní článků, dopisů, vzpomínek a pamětí. Dne 5. prosince 1945 po ukončení 2. světové války mu umřela milovaná manželka Varvara. Bezděk však nepropadl beznaději a nadále byl aktivní společensky i literárně. V roce 1946 se stává hlavním členem deputace Protialkoholní společnosti u prezidenta dr. Edvarda Beneše. Po nástupu totalitního režimu v únoru 1948 a likvidaci soukromých ordinací v roce 1950 odchází natrvalo do Senohrab. Ve svých 78 letech je povolán Okresním ústavem národního zdraví (OÚNZ) jako praktický lékař do Říčan. Kromě léčení vedl současně i protialkoholní poradnu a přednášel v blízkém i vzdálenějším okolí o tom, jak předcházet úrazům a jiným onemocněním. V tomto období se seznámil s poslední žačkou L. N. Tolstého, Annou Lojzdovou, roz. Makarovovou. Její vzpomínky byly námětem pro sepsání díla *Opožděné vzpomínky Jasnopoljanské*. V říčanském zdravotnickém středisku pracoval do sklonku svého života do 31. ledna 1956, kdy mu bylo 83 let. Dne 20. února se objevila jeho dávná choroba, angina pectoris vlivem silných mrazů a přidal se k tomu i infarkt. S každým

¹⁹ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapie. II.* [Olomouc]: Fontána, 2000, s. 16.

²⁰ Srov. PITTER, Přemysl a ŠIMEK, Eduard, ed. *Výzvy a úvahy: výběr z článků Přemysla Pittra, Sbratření 1924-1941.* Vyd. 1. V Praze: Pedagogické muzeum J.A. Komenského, 2009, s. 6-7.

z rodiny se jednotlivě rozloučil a společně zazpíval Jest jasno v duši mojí dnes a Tebe
Bože chválíme a odešel vyrovnaně, spokojeně a klidně slovem „Sbohem“.²¹

²¹ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapie. II.* [Olomouc]: Fontána, 2000, s. 16-17.

3. Základy etikoterapie

K pojmenování léčebné metody **etikoterapie** přivedl Bezděka prof. MUDr. Julius Hanausek (1884-1951), který habilitoval na vysokém učení technickém, kde byl docentem pro konstrukci léčebných přístrojů od roku 1937 a od roku 1946 mimořádným profesorem. Výrazně ovlivňoval protetické oddělení v Jedličkově ústavu v Praze.²³

3.1. Historický vývoj etikoterapie

V podkapitole se nachází historický vývoj etikoterapie, kde se Ctibor Bezděk inspiroval řadou osobností z více oborů, vědců, vysokoškolských profesorů, psychologů a jejich radami a doporučeními. Taktéž se zde nachází definice a charakterizace pojmů jako **mravnost, nemravnost, etikoterapie**.

V souvislosti s dějinami medicíny se ukázalo, že existuje něco, co nepodléhá zákonům hmoty, proto už v nejstarších dobách se léčením zabývali kněží, kteří vedle léčení vydávali i všeobecné zdravotnické zákony, jejichž původ připisovali božstvu, jemuž sloužili. Tyto zákony nabývaly na váze a závaznosti božího zákona. Sugestivní způsob léčení, běžný ve školní i mimoškolní medicíně, naznačuje, že v člověku se nachází síla, která nepodléhá obyčejným zákonům hmoty, vyznačuje se z osobnosti ležícího člověka a účinkuje bezprostředně na duši léčeného.²⁴

V 19. století nastal rozvoj přírodních věd. Projevil se materialistickým náhledem na svět, začala se rozvíjet patologická anatomie, která vylučovala dřívější názory na původ a příčiny nemocí. Do vzniku nemocí vnesla světlo bakteriologie, která odhalila bakterie jako jednu z příčin nemocí. Ale současně se ukázalo, že to není pokaždé pravda, že je k tomu potřeba jistých vlastností a okolností ze strany bakterií – virulence (jedovatost),

²³ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Etikoterapie: záhada života a smrti: léčení mravností*. Vyd. 1. Praha: Gemma89, 1995, s. 7.

²⁴ Srov. Tamtéž, s. 14-16.

jindy ze strany půdy – osvětlení, ozáření sluncem, ale nejvíce člověkem – musí ukázat určitou vnímavost k nim, aby u něj mohly způsobit nemoc.

Dalším pokrokem v oblasti medicíny byl rozvoj sérologie – nauka o krevních tekutinách. Krevní sérum je nositelem jedovatých látek, vytvořených bakteriemi, ale současně i protijedů. Krevní sérum zavlažuje všechny ústrojí těla, čímž s dostanou do styku se všemi částicemi těla. Na jedné straně způsobují jejich otravu, na straně druhé pomoc, kterou vytvořilo tělo v podobě protijedů. Dnes už víme, že se jedná o bílé krvinky, které fungují jako obrana těla. Podstatné sdělením je, že jedy, kterých nositelem je krev, nemusí být vytvořeny pouze bakteriemi, ale že si je může tělo vytvořit samo.

Lékař František Berka vyzoroval, že za určitých okolností krevní sérum ztrácí schopnost rozpouštět cizorodé krvinky, nejčastěji při stavech únavy, například k večeru, u lidí sešlých duševně i fyzicky, v období nepříznivých klimatických změn, např. v předjaří.

Je důležité si uvědomit fyziologický zákon, podle kterého každý druh buněk reaguje na nepříznivé vlivy přísně podle svého fyziologického určení. Sérologie, i když je to nauka vědecká, musí počítat s pojmy jako únava, nálada a deprese, protože mají velký vliv na celkový stav našeho zdraví.

Když pátráme po příčinách nemocí, musíme zohlednit i sociální příčiny nemocí a v důsledku toho i sociální terapii. Začíná se uvažovat o bídě mravní a hmotné a jak by se dalo pomoci. Jako východisko se zdálo zkoumat duši nemocného. Porucha, kterou kdysi duše pacienta trpěla, sice zmizela z jeho vědomí, ale v podvědomí žije dál, a proto se neuvědoměným způsobem stává podnětem k vypuknutí choroby, duševní nebo nervové. Trvá do té doby, než je z podvědomí odstraněna.²⁵

Moderní medicína vyrostla na přírodovědeckém základě, ale již si všímá i oblastí dříve neznámých. Pro toto tvrzení svědčí následující argumenty:²⁶

²⁵ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Etikoterapie: záhada života a smrti: léčení mravností*. Vyd. 1. Praha: Gemma89, 1995, s. 18-26.

²⁶ Srov. Tamtéž, s. 26.

1. Sociální medicína, která se obírá životními okolnostmi jednotlivce si všímá také vztahů mezi celými společenskými vrstvami.

2. Zkušenost, při které fyzikální vyšetřování nemocného objasní podstatu jeho nemoci jen velmi nedostatečně, jindy úplně mlčí a nechybějí ani případy, kdy se musíme nakonec vyslovit proti výsledkům tohoto šetření.

3. Překvapující jsou účinky sugesce, které lékař může používat vědomě; někdy ovšem sugesce působí na nemocného i neuvědoměle, ba dokonce i nahodile.

4. Dalším příkladem je neschopnost vysvětlit hmotnými prostředky většinu nervových a duševních nemocí. Pouze tato neschopnost nás přivedla k tomu, abychom hledali příčinu a podstatu těchto nemocí v duši nemocného.

5. Freudův pokus vstupovat do duše nemocného.

6. Poukazy některých badatelů, že poruchy duše mohou mít pronikavý vliv na tělesný stav a zdraví člověka.²⁷

Proto je úkolem budoucí medicíny, aby při léčení nemocí vstoupila hlouběji do lidského nitra, uvědomila si přítomnost duchovního prvku, který filosof Vladimír Hoppe nazývá transcendentní čili neuvědomělou oblast mimo prostor a čas.

Bezděk nesouhlasí s Freudovým tvrzením ohledně nervového původu onemocnění, ale přichází s vysvětlením, že všechny nemoci mají svůj duševní původ. Za sociální nemoci považuje tuberkulózu, alkoholismus, nikotinismus, trachom a pohlavní choroby. Mnoho neuróz, neurastenii, psychoneuróz a psychosomatických onemocnění se k lékaři často nedostalo, ale často pomáhala kvalifikovaná zpověď u kněze. Většinou šlo o vnitřní konflikty nemocného sama se sebou nebo blízkým okolím. Jsou za tím skutky, které překračují mravně sílu osobnosti nést jejich důsledky, ty pak materializují do organických potíží. Kněz mohl uvolnit psychosomatické napětí svých farníků a díky zpovědím byl znalcem i společenských problémů, které mohl psychoterapeuticky a morálně neadresně ovlivnit v dobře voleném kázání. Dnešní lékař převzal mnoho z těchto úkonů, nemá ale

²⁷ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Etikoterapie: záhada života a smrti: léčení mravností*. Vyd. 1. Praha: Gemma89, 1995, s. 26.

teologické vzdělání. Jsou k dispozici tlumivé léky, které zmírňují nebo odstraní napětí, ale jejich vedlejším účinkem je lhostejnost a apatie.²⁸

Z tohoto důvodu je zřejmé, že propojením klasické medicíny, psychologie, a duchovních znalostí a zkušeností lze přistoupit k nemocnému komplexně buď v jedné osobě lékaře, který danými vědomostmi oplývá nebo spojením odborníků z oblasti medicíny a duchovna.

Tradiční klinická medicína jen stěží určí, proč chorobu dostal konkrétní člověk, když se ve stejné situaci nacházelo více lidí.

Na četnost onemocnění člověka má vliv stav jeho **mravního** vědomí, které je často v rozporu s poznanými požadavky mravního zákona a projevy skutečného života. Projevy skutečného života mají kořeny v podvědomí, kam se ukládají osobní zkušenosti jednotlivce a odkud pronikají jeho popudy a vzruchy, ale jsou např. v rozporu s mravními zákony, které si osvojilo jeho skutečné vědomí. To jsou příčiny, proč vznikají těžké rozpory, vedoucí k duševní, nervové a často tělesné rozvrácenosti.²⁹

Moderní člověk nabyl představy, že je pánem přírody, a proto se jí snaží všemi možnými prostředky pokořit. Přišel na tajemství některých přírodních zákonů a snaží se je využít pro sebe. Člověk žijící v přírodě si jí váží a zohledňuje její postavení a bere ji jako partnera. Oproti tomu městský člověk jí chce přetvořit dle své vůle. Jako ukázkový příklad člověka žijícího v souladu s přírodou uvádí autor duchoborce, tedy komunitu, která opustila Rusko před 80 lety s holými rukami a žijí na základě prvotního křesťanství, žijící v kanadských pralesích, kde vytvořili pšeničné pole a ovocné zahrady. Mají úctu k rostlinám i zvířatům.³⁰

V úvahách na příčinu a podstatu nemocí se změnilo i nahlížení na bolest a utrpení způsobené chorobou. Oficiálně medicína uznává jako upozornění na nemoc bolest, ale většina lidí ji považuje za zbytečnou a nezaslouženou trýzeň. Zpravidla to ale bývá upozorněním našeho vyššího Já, připomíná, že se v našem životě nastolila disharmonie, kdy naše vyšší (duchovní) Já ustoupilo před nižší pudovou a žádostivou složkou. V srdci

²⁸ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Etikoterapie: záhada života a smrti: léčení mravností*. Vyd. 1. Praha: Gemma89, 1995, s. 27-29.

²⁹ Srov. Tamtéž, s. 43-62.

³⁰ Srov. Tamtéž, s.70-72.

člověka se uhnízdila vášeň, která ho zaujme celého, takže se chová jako hluchý a slepý, takže nepozoruje popudy a upozornění, které mu vysílá jeho vyšší Já. Vášeň ovládne celé tělo a nastanou různé poruchy, které vyústí v trvalé utrpení.³¹

Výhodou je, když pacienta ošetřuje lékař, který zná pacienta i soukromě, tzv. rodinný lékař, které zná podmínky, ve kterých pacient žije a má ho v péči od narození. Lékař měl by být jakýmsi znalcem duše, aby vstoupil do duše nemocného a pomohl mu rozebrat jeho vlastní nitro. Byla-li zjištěna příčina nemoci, pak úkolem terapie je odstranit tuto příčinu jako hněv, zlost, nenávisť, které člověka mučí v podvědomém stavu. Člověk by je měl vyrvat ze svého srdce, pokořit se a odpustit.

Dá se říct, že osobnost lékaře má na pacienta také vliv, jelikož mnoho léků na určité potíže mají na pacienta úplně jiný vliv, než je jejich účinek, pomůže kolikrát pouze přítomnost lékaře a pacientovi se uleví. Každý pacient by se měl zaměřit na své uzdravení bez cizí pomoci, ale většina to nedokáže, potřebuje pomoc zvenčí nebo nějaký hmotný prostředek, na který se svou vůlí zavěsí. Pro někoho to může být amulet, pro někoho lék.³²

Čistá, klidná a vyrovnaná mysl je základem pevného a trvalého zdraví. V tělesných poruchách nastává pozitivní obrat, když se nemocnému podaří najít a odstranit vnitřní poruchu, jejímž původcem může být neurovnaná, pokleslá a deprimovaná mysl. Pokud se podaří nemocnému najít pevný bod, kterého by se mohl chytit, podaří se mu převést svůj myšlenkový pochod na jinou kolej, důvěry a naděje. Podobný účinek mohou mít i lékařova slova, které rozptýlí pochybnosti a nedůvěru v sebe a okolí a dokážou probudit vůli se uzdravit. Škola Coué ve Francii tvrdí, že každá myšlenka, která se zrodí v našem nitru, má snahu se uskutečnit. Důležité je ovládnout obraznost pacienta, lze ji vést. Dalším krokem je ovládnutí vůle nemocného. Jako další krok uvádí změnu sugescí v autosugesci, čili cizí myšlenka vnesená do nitra nemocného přestává být cizí a stává se vlastní myšlenkou osoby, na kterou má působit.³³

Vlastní vůle pacienta je nejdůležitějším faktorem, který při léčení funguje. Někdy je ta touha se uzdravit nedostačující, protože se nemocí zakrývá těžké vnitřní mravní

³¹ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Etikoterapie: záhada života a smrti: léčení mravností*. Vyd. 1. Praha: Gemma89, s. 76.

³² Srov. Tamtéž, s. 88-92.

³³ Srov. Tamtéž, s. 96-97.

poruchy. Kolikrát se setkáváme s tím, že i když pacient zná příčinu svých potíží, nedokáže se svých zlovyků zbavit nebo jednoduše ve své uzdravení nevěří.³⁴

Člověk, pokud žije mravně a řídí se ve svém vnějším tělesném životě požadavky a zásadami svého svědomí, tak bude žít hygienicky. Tomáš Garrigue Masaryk tvrdil, že zdraví ducha a těla je zabezpečeno střídmostí a mravností a také, že medicína po dlouhé době tíhne k etice, se kterou se spojoval již Hippokrates. Hygienický způsob života se stává etickým způsobem života. Např. mravní člověk nepracuje pouze pro peníze, ale pro práci samu, která je velkým hygienickým regulativem. To samé platí pro alkohol nebo lenost, kterou mravní člověk nevyhledává, protože ví, že byl stvořen pro práci.

Vědec a vysokoškolský učitel Alfred Lothar Wegener se staví k pojmu mravnosti tak, že mravné je všechno, co pomáhá životu, nemravnost je to, co životu překáží. Definicí života je, že život je projevem božství ve hmotě, a proto každá nemravnost je zcela zavrženíhodná, protože odporuje životu, který je vlastním smyslem a podstatou všeho na světě. Jestli je náš vnější život v plném souladu s naším svědomím, pak i naše nitro i naše duše zůstane klidná a pokojná, bude udržovat naše tělo ve zdraví, i když jsou životní okolnosti těžké. I slabé a nevhledné tělo vydrží námahu bez větších škod. Pokud potlačujeme hlas svého svědomí, nebo jej sami před sebou falšujeme, pak se naše mravní poruchy zapíší do podvědomí a mohou být nejčastěji příčinou nemocí.

Vztahy v našem podvědomí mohou být složité, sami kolikrát naše chyby nevidíme, naše přesvědčení nám říká, že děláme věci správně, ale okolí nás vidí úplně jinak. Pokud si to však uvědomíme, nastává ve vnitřním duševním životě obrat a mění se i tělesný stav.

Všeobecný mravní zákon je základem zdraví i veškerého léčení, což nazval MUDr. Jan Hanausek jako etikoterapii. Její smysl je v tom, že je nutné stanovit mravní stav pacientovy duše, ukázat poruchy jeho mravního života a zjistit vnitřní vztah jeho choroby k těmto poruchám. Což většině nemocných jako upozornění stačí, jiným je třeba vzbudit svědomí a s jeho pomocí odstranit nalezené poruchy z duše.

³⁴ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Etikoterapie: záhada života a smrti: léčení mravností*. Vyd. 1. Praha: Gemma89, s. 104-106.

3.2. Etikoprevence a přeladění

Etikoterapii je nutné rozšířit dle Hanauska i o **etikoprevenci**, o úsilí, aby mravní stav duše člověka byl v trvalém souladu se zákonem mravním, aby se vyhnul poruchám duše. Tím se objeví bezpečná cesta k trvalému tělesnému zdraví.³⁵

Autor rozebírá důležitost práce v našem životě, je to naše přirozenost. Neméně důležitý je také vnitřní poměr k práci, zda ji konáme s chutí nebo zda ji konáme pro jiného nezištně. Je to zdroj klidu, míru a radosti. Je to také cesta k tomu, abychom se zbavili sobectví. Stejným krokem může být i štědrost, dávat hmotné dobro, vědomosti nebo duchovní a mravní bohatství. Člověk tím roste, dává mu to smysl života. Sobectví všeho druhu bývá příčinou lidské bídy, je kořenem zla. Pokud člověk dokáže svůj život vklínit do harmonie, do klidného soužití nejenom v přírodě, ale i s jinými lidmi, pak jeho život bude vyrovnaný a bude zdravý. Pokud člověk chce žít harmonicky, musí mít schopnost podřizovat své osobní zájmy zájmům celku, ovládat své myšlenky a city. Christian Ludwig Gerling, který byl profesorem matematiky, pokládá příčinu našeho neklidu za malé trvalé bodání, které přináší každodenní život, jsou to příčiny únavy, vyčerpanosti, zlé vůle a neklidu, dalšími příčinami jsou různé vášně a žádosti, které zmítají naším nitrem, existenční starosti a rozervanost, kdy uznáváme vyšší mocnost nad námi, ale nežijeme s ní v souladu. Žijeme dle zákonů lidských, hovících našim žádostem. Také jsme nejistí a nemáme síly žít jinak. Pokud nastane klid, který vznikl na základě vnitřního vyrovnaní, je v něm skryta ohromná pozitivní a tvořivá síla.³⁶

Každý neúspěch otřese vědomím člověka, někdo ztrácí chuť a odvahu k dalšímu podnikání, propadá depresím a pesimismu. Také každá nemoc je školou trpělivosti, snášet utrpení, odříkání, cvičení se v důvěře. Je také cestou, jak přivést duši člověka k Bohu. Taktéž důležitý je odpočinek po práci, bez toho není možný život, i Bůh odpočinul sedmého dne. Opotřebované části potřebují čas na zotavení. Proto se zavedly dovolené, které využívají lidé často neúčelně, vracívají se do práce více zničení než před ní důsledkem nemírného sportování, jídla, práce atd. Je třeba zdůraznit, že víc dovolené

³⁵ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Etikoterapie: záhada života a smrti: léčení mravností*. Vyd. 1. Praha: Gemma89, 1995, s. 112-116.

³⁶ Srov. Tamtéž, s. 120-129.

obvykle potřebují lidé, kteří svou práci nemilují a pokládají ji jako největší zlo. Lékař Arnold Jirásek tvrdí, že bychom měli na dovolené dělat pravý opak toho, co děláme ve svém zaměstnání. Je-li plné vzruchu, chce to především klid, při duševní práci by to měla být tělesná práce a naopak. Spisovatel Henry Fielding doporučuje pobyt v buddhistických kláštřích, pobyt v lese nebo změnu jídelníčku vynecháním nadměrné konzumace masa, požívání alkoholických nápojů a tabáku. Pomocníkem může být i domácí cvičení a zpěv, změnu prostředí, ležení na holé zemi, která je suchá a teplá. Toto léčení je vhodné praktikovat v létě a dívat se na modrou oblohu. Působí to velmi uklidňujícím dojmem.³⁷

V léčení je velmi dobrou pomůckou i spánek. Při probuzení nás může napadnout myšlenka, týkající se našeho těla nebo nemoci. Cvičením a pevnou vůlí se můžeme dobrat toho, že nám naše podvědomí odpoví na otázku, kterou jsme vyslovili před spaním. Psycholog Émile Coué dokonce radí, abychom mohli působit na své děti ve smyslu uzdravení, výchovném nebo mravním, tak se k nim máme přiblížit, když spí na vzdálenost 1 m a tiše na ně mluvit svá přání 15 - 20x.³⁸

Prevence a terapie neuróz a somatických nemocí má na průběh každého onemocnění velmi pronikavý vliv, proto je nutné zohlednit:³⁹

1. Výchovu vlastního charakteru, nelze čekat na výchovu ze strany jiných lidí anebo na pokyny, které člověku uštěďruje osud. Ty bývají téměř vždy kruté, a proto je nutno mít na zřeteli hlavně sebevýchovu. Ta předpokládá sebekázeň a současně schopnost naučit se objektivně posuzovat události vlastního života a života svého okolí. Z každé takto posouzené události musíme umět načerpat poučení pro vlastní život a k tomu je ovšem potřeba vybudovat si pevný světový názor a vyhraněnou etickou osobnost. Obojího lze bezpečně dosáhnout, a to jen tehdy, má-li člověk ucelený a pevný náboženský názor, který má být základem.

2. Z těchto základních vlastností vyplývá celá řada vlastností následných, které se stávají součástí charakteru. Někdy je potřeba bojovat o udržení a rozvoj těchto

³⁷ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Etikoterapie: záhada života a smrti: léčení mravností*. Vyd. 1. Praha: Gemma89, 1995, s. 131-137.

³⁸ Srov. Tamtéž, s. 218-219.

³⁹ Srov. Tamtéž, s. 138-141.

vlastností např. láskou k práci, schopností umět správně rozdělit práci a odpočívat. Neméně důležité je umět pro sebe nalézt správnou formu odpočinku. Uvědomit si skutečný smysl svého života, a pak důsledně kráčet za jeho naplněním. Vzdát se všech vášní a náklonností k nim, aby si člověk dovedl udržet trvalý klid a mír v duši, neboť jich je možno dosáhnout jen tehdy, je-li lidské vědomí klidné a pokojné.

3. Člověk musí v sobě vypracovat velikou dávku trpělivosti. Ta ho přenese přes mnohá úskalí, jež vzrušení a bolesti v sobě tají. Postihlo-li nás nějaké hoře, pak nás trpělivost naučí nepochybně takové hoře ani do nejzazších koutků naší duše. Trpělivost se postará, aby jím byl znepokojen jen její povrch. Tak nebudeme otravovat svým hořem ani sebe ani své okolí.

4. Při výstavbě svého charakteru je třeba věnovat velkou pozornost autosugesce, o jejímž významu řekl mistr autosugesce Charles Baudouin (Psychologie sugescie a autosugesce, str. 13): „Necháme-li této síle docela svobodné působení, může být při nedostatku rozumného vedení příčinou vysoce škodlivých účinků. Mnohé nemoci nemají žádného jiného původce. Zjistí-li však člověk, že si své neštěstí způsobil sám, působí toto poznání tak drtivě, že se k tomu člověk jen velmi nerad přiznává. Člověk takové poznání pak potlačuje, aby se nemohlo stát zjevným.“⁴⁰

Dalším prostředkem k léčení se stala v moderní medicíně metoda „přeladění“. V terapeutické technice „přeladění“ používá moderní medicína hmotných prostředků, např. léků, které uměle způsobují vysoké horečky a po nich nastává obrat k lepšímu. Např. při gonorrhoidálním zánětu spojivek, která dříve končila často oslepnutím. Také odstraňuje revmatismus. Nápadné jsou výsledky u četných psychóz, např. při progresivní paralýze, která bývala smrtelnou nemocí.

Lékař Bircher Benner byl úspěšný ve svém sanatoriu při podávání syrové rostlinné stravy, které u lidí často požívajících maso způsobila šok a také přeladění. K doplnění používal rovněž psychoterapii, která pohotovost po reakci šokem ještě zvyšovala.

⁴⁰ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Etikoterapie: záhada života a smrti: léčení mravností*. Vyd. 1. Praha: Gemma89, 1995, s. 141-142.

Dle spisovatele Andrea Majocchi jako další možností „přeladění“ bývá mohutné vzrušení např. po zhlédnutí průvodu v čele s biskupem v Lurdech. Vjem umocňují modlitby a zpěvy, aby se organismus přeladil a nastalo uzdravení.

Adela Marion Curtisová, spisovatelka, má názor, že změnu, která se nazývá „přeladění“, můžeme provést soustředěním a následnou meditací. Soustředěním se odstraní vše nepotřebné, rušivé a zbytečné a svému Já tím poskytneme možnost volného projevu. Jindy nám k takovému stavu může napomocť vytržení nebo nadšení z uměleckého zážitku nebo jiného citového vypětí. Často pomáhá zpěv, slovo, dotek lékařovy ruky. Málokdo tuší, že je to síla lidského Já, která má schopnost zasáhnout do vnitřního děje duše a těla.

Etikoterapie je vlastně psychoterapií, která pomocí obvyklých pomůcek a složek snaží zjistit mravní stav duše, utvrdit její dobré vlastnosti, odstraňovat její kazy. Snaží se životu nemocného dát správný směr tím, že ho učí hledat Boha, blížit se k němu a hledat v něm útočiště ve svých nedostacích a bédách.

Anamnéza u etikoterapie se může lišit od anamnézy klinické. Hlavní úlohou je zjistit, co se děje v duši nemocného. Často se stává, že se pacient ochotně rozpovídá o tom, co ho bolí, co ho znepokojuje. Vyloží útrapy v rodině, v zaměstnání, přizná své neúspěchy, zklamání, své reakce na tyto otřesy, přicházející zvenčí. V tomto případě je úloha etikoterapie snadná. Uvedené informace se zhodnotí dle mravního zákona, určí se, kde je vina nebo mravní nedostatek léčeného, určí se přímý vztah těchto nedostatků k chorobě pacienta a snaží se je z jeho duše odstranit.

Velmi častým případem je, že se o podobných věcech pacient zmíní mimochodem, protože netuší, že samozřejmosti jako např. hněv vůči tchýni, nedorozumění v úřadě a podobně by mohly mít nějaký vztah k jeho obtížím v oblasti srdce nebo zažívajícího ústrojí.

Oříškem bývá pro etikoterapeuta případ, kdy pacient nikoho nevpustí do duše, na otázky odpovídá vyhýbavě, nechce se k ničemu přiznat, o svém nitru nic neví nebo vědět nechce. Líčí skutečnosti jinak, než jsou v reálu. Proto je nutné hledat příčiny již v dětství nemocného. Stává se, že nemocný svou nemoc pěstuje, chce si ji zachovat, a proto je úplně nepřístupný.

Proto se musíme zaměřit v podstatě na všechny okolnosti jeho života – dětství, jeho vztah k rodičům, sourozencům, kamarádům, návštěvy školy, zaměstnání, rodinné poměry. Boj o existenci, zvyky, plány, tužby, způsob života, zlozvyky např. nikotin, alkohol, poměr k druhému pohlaví, kulturní rozhled, společenské a politické názory, osobní záliby, četba, vztah k umění, vědě, zábavě, přírodě, k jeho poměru k náboženství a Bohu.

Záleží taktéž na intuici dotazujícího se lékaře. Je důležité pozorovat pocity a reakce pacienta, pokud se lékař zeptá na otázku, která vyvolá určitou reakci – stud, hněv, rozčilení, smutek, radost např. Ze stran etikoterapeuta je nutné mít zkušenosti, cvik, soustředění a přirozeného nadání.

Stává se, že pacient zná mravní zákon, ale neumí ho na sebe aplikovat nebo ho nezná dostatečně. Mohl zažít trápení v dětství ze strany otce, který se opíjel a dodnes, i když je už po smrti, pořád k němu cítí nenávisť. Nepochopil, že jde o mravní přestupek. Stálo mnoho úsilí ho přesvědčit, že je to cit, který je důležité z duše odstranit za všech okolností.

Často, pacienti o sobě neřeknou vůbec nic i úmyslně. Jsou povrchní, že o sobě nic nevědí, někdy nemoc pouze předstírají nebo ji pěstují ze sobeckých důvodů. Můžou mít záporný vztah k náboženství. Tento náboženský cit však každý pociťuje jinak formou pověr, vymezenými církevními názory nebo i mystickými.

Důraznou črtou je méněcennost, je známkou jak duševně i tělesně strádajících. Je zodpovědná za mnoho poruch vnitřního života, vede k depresivním náladám, vede k nedostatku odvahy a pesimizmu, ale na druhé straně taktéž k domýšlivosti, chvástivosti a k vypínání. Pramen nalézáme již v dětství.

Slabá vůle je také příčinou různých onemocnění. Víme, co nám škodí a prospívá, ale stejně nenajdeme dostatek dost vůle, abychom se s tím poprali. Slabost vůle se může projevit i přestupkem vůči mravnosti, dokonce zločinem. Za těmito poruchami jako hlavní příčinu nalézáme sobectví, které je nejčastější pohnutkou lidského počínání.

Při stanovování diagnózy, když je domluva s pacientem nemožná nebo nedostatečná, pomohou dotazy na jeho okolí. Taktéž je nutné podniknout více pohovorů s nemocným, abychom získali jeho důvěru, kterou dosud věnoval pouze knězi. Důležitý je takt lékaře.

Hodně znamená, když duši zachvátí strach před nemocí a veškerá negace. Pokud si jí člověk nevšímá, přezírá, pak se občas stává, že nemoc člověka opustí. Proto by lékař měl pacienta především zbavit strachu, vzbudit v něm důvěru a naději. U těžkých případů by se měl snažit alespoň o pocit odevzdanosti do vůle Boží, pokud je nemocný věřící nebo odpoutat jeho pozornost od nemoci.

Jako povzbuzující pro duši pacienta se jeví pocit užitečnosti. I lidé chatrného zdraví a tělesně postižení se mohou zapojit do společenského života. Je možné se zapojit jakýmkoliv způsobem do charity, povzbudit zájem o umění, vzdělávání. Důležité je vypěstovat si v sobě určitou lhostejnost ke svým neúspěchům, určit nové směry života, přivést pořádek do duše nemocného, ukázat pozitivní účinky dobra, jak změnit negativní způsob myšlení na pozitivní a poukázat na to, že projevy sobectví způsobují nemoc a jak se s tím poprat. Cennou radou je si všímat utrpení svého okolí, které je obvykle těžší než to naše a jak to trápení kolikrát je snášeno s odhodláním a klidem. Pokud přiložíme ruku k dílu a zmírníme a odstraníme jeho trápení, tím se i naše umenšuje. Pravá sociální pomoc se vyhýbá hmotným darům co nejvíce, snaží se o to, aby se trpící člověk postavil na vlastní nohy a začlenil se do společnosti. Pomůže často dobrá rada, úsměv nebo teplé slovo.⁴³

Důležitou myšlenku vyslovil Jindřich Uzel, vysokoškolský profesor, která je vlastně podstatou etikoterapie. Je to čisté svědomí, duševní, tělesný klid a pokora. Relaxace lze použít jako léčebné metody, ale náš život by měl být naplněn prací. Koncentrace by měla být podmínkou modlitby a modlitba jako prostředek splynutí s Bohem. Mnoho lékařů doznalo, že lidskou bytost netvoří pouze tělesné orgány, ale i duševní a duchovní podstata. V těle se zrcadlí zdraví duševní a pravou příčinou tělesného onemocnění je nutné hledat v našem sobectví, v porušení mravních principů a následném, zpravidla skrytém duševním trápení.⁴⁴

Ctibor Bezděk se o této problematice ve své knize *Etikoterapie s podtitulem Záhada nemoci a smrti* píše takto: „Náš zdravotní stav závisí na vzájemném poměru, v jakém se nacházejí nesmrtný duch a jeho pomíjivé tělo. Ideální stav nastane tehdy, když duch

⁴³ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Etikoterapie: záhada života a smrti: léčení mravností*. Vyd. 1. Praha: Gemma89, 1995, s. 145-152.

⁴⁴ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapie. II.* [Olomouc]: Fontána, 2000, s. 9-15.

jako opravdový vůdce a udržovatel, bude skutečným vládcem a vůdcem těla, které ho bude ve všem poslušné. Takový člověk bude zdrav!⁴⁵

3.3. Etikoterapie z pohledu zdraví a morálky

„Nevyjadřené emoce nikdy nezemřou. Jsou pohřbeny zažíva a vyjdou na povrch později ošklivějšími způsoby.“⁴⁶ (Sigmund Freud)

Další podkapitola má za úkol popsat příčiny nemocí z hlediska zdraví, morálky a navrhnout vhodný léčebný postup. Budou vyjmenovány příklady nemocí a taktéž rozvedeny pocity, vlastnosti a chování lidí, které jsou jejich příčinou. V předcházející podkapitole bylo naznačeno, že etikoterapie má blízko k psychoterapii. Jako další pojmy budou osvětleny **svědomí a láska**.

Psycholog Carl Gustav Jung prohlásil, že mezi všemi nemocnými, kteří již přestoupili půlku svého života, to znamená 35 let, nebylo nikoho, kdo by se netrápil náboženskou otázkou. Autor s tímto tvrzením souhlasí a myslí si, že nevěřící lidé ani nejsou. V nějaké formě věří každý. Akorát se mnozí vyhýbají slovu Bůh, stydí se to přiznat, aby nevypadali zaostalí, nebo je jejich víra natolik chaotická, že nedokážou najít spojení s Bohem. V tom přichází povinnost lékaře vnést do duše nemocného pořádek, aby ho navedla na cestu k Bohu a náboženství.⁴⁷

Filosof Nikolaj Onufrijevič Losskij byl zastáncem vnitřních vidění, odkazujíc na mariánské zjevení v Lurdech nebo La Salettě. Odlišuje 3 druhy vidění: smyslové (pocíťované), imaginativní (obrazní) např. při vzpomínání a jako intelektuální jistotu (intuitivní) bez vidění obrazů nebo slov.⁴⁸

⁴⁵ BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Etikoterapie: záhada života a smrti: léčení mravností*. Vyd. 1. Praha: Gemma89, 1995, s. 15.

⁴⁶ *Sigmund Freud citáty* [online]. [cit. 2020-07-02]. Dostupné z: <https://citaty.net/autori/sigmund-freud>

⁴⁷ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Etikoterapie: záhada života a smrti: léčení mravností*. Vyd. 1. Praha: Gemma89, 1995, s. 168-193.

⁴⁸ Srov. SLÁDEK, Karel. *Nikolaj Losskij: obhájce mystické intuice: život a dílo Nikolaje Losského v prvorepublikovém i válečném (rozděleném) Československu*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2011, s. 121-122.

Vysvětluje to tak, že kosmické Tělo Krista zahrnuje v sobě i kosmická těla Bohorodičky, andělů i svatých, kteří objímají svět svou láskou. Díky nadčasové prostorovosti se mohou zjevit kdekoliv a kdykoliv a vstoupí do času a prostoru. Člověk, který je schopen vnímat transcendentální realitu, má v sobě vybudovanou tělesnou citlivost vůči těmto skutečnostem a jeho neurologicko-psychologická stavba těla je přizpůsobena k setkáním s nadpřirozenými světy.⁴⁹

Losskij se také zabýval jasnozřivostí, která dovolí vyvolenému člověku vidět do duševního světa jiného člověka. Je to dar očištěné duše. Při této schopnosti je nutná duševní hygiena, aby neupadl světec do hříchu, který viděl v srdci svých bližních. Pomáhá k tomu pokora, uvědomění si vlastní hříšnosti a přijetí nezaslouženého daru.⁵⁰

Již v 1. vydání *Etikoterapie* byla vyslovena zásada, že lékař musí být vedle vzdělání přírodovědného obeznámen i s etickými problémy, musí dobře rozlišovat dobro od zla a jeho nitro musí být naplněno pozitivními myšlenkami dobra.⁵²

Základní vlastností hmoty je úsilí o vzrůst, nabytí důležitosti a významu. Proto v ní probíhá neustálý boj o prvenství mezi tělesnou a duchovní stránkou. Pokud nabyde na významu duchovní část, život jedince probíhá klidně, spokojeně, bez větších otřesů a těší se i dobrému zdraví. Pokud převládne tělesná část, propadá neklidu, nespokojenosti a zpravidla i nemocem. Etikoterapie tedy usiluje o to, aby byla jednou z cest, které vedou ke Komenského středu bezpečí (centrum securitatis), o kterém prohlašuje, že v něm není ani hříchu, bídy ani nemoci.

Rozbor duše je u nemocného sice žádoucí, ale někdy přímo nedosažitelný. V Božím zákoně nalezneme odpovědi na všechny otázky, které trápilo lidstvo od nepaměti, ať už sociální, náboženské, mezinárodní spory atd.

Lidské Já má svůj původ v Bohu. Francouzský lékař Alexis Carrel (nositel Nobelovy ceny) se domnívá, že duševní život závisí na stavu mozku. Celé tělo je sídlem duchovních a duševních sil. Celistvost organismu je nutná pro projevy vědomí. Podobné myšlení měl

⁴⁹ Srov. SLÁDEK, Karel. *Nikolaj Losskij: obhájce mystické intuice: život a dílo Nikolaje Losského v prvorepublikovém i válečném (rozděleném) Československu*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2011, s. 123.

⁵⁰ Srov. Tamtéž., s. 133.

⁵² Srov. Tamtéž., s. 226.

i lékař Paracelsus, dle kterého Spiritus vitae – Duch života se nalézá ve všech částech těla a je nejvyšším jádrem života. Proto je úlohu terapeuta sledovat nejen stavu tělesných orgánů pacienta, ale i jeho duševní a mravní vývoj.⁵³

Mravní odpovědnost za motivy skutků i za objektivní obsah činu, za jeho uskutečnění a následky je možné uplatnit jenom tehdy, když má pachatel svobodu. Odpovídat se lze jen za to, co máme ve své moci. Musíme rozlišovat svobodu vůle a svobodu jednání. Svoboda vůle souvisí s mým teoretickým Já, svobodou mého chtění a rozhodnutí, které nejsou nuceni ani vnějšími ani empirickými podmínkami. Čili mohu svou vůlí ovlivnit to, co chci udělat.

Svoboda jednání se neseťkává s překážkami k realizování chtění a rozhodnutí. Tyto překážky jsou často ovlivněny okolnostmi, které se mohou vymknout mé moci. V takovém případě není možnost svobodného jednání a taktéž nemám zodpovědnost za to, že mé dobré chtění se nestalo skutkem.

K vlastnostem, které zastiňují světlo lidského života patří pýcha, kdy se člověk povyšuje nad své okolí, žádá pro sebe více cti a práv. Lakomý a skoupý se domáhá více hmotných výhod, smilný touží po rozkoši. Nestřídmost je nezřízená touha po požitcích bez ohledu na své zdraví. Hněv je vzplanutí naší nižší přirozenosti. Aby dosáhla cíle, zmocní se nadvlády nad vyšším Já, domáhá se poslušnosti svého okolí a provést svou vůli. Cítí to většinou lidé, kteří mají komplex méněcennosti, který se tím snaží zakrýt nedostatek sebevědomí a jiných pozitivních vlastností. Nespokojenost může vést k vypětí sil k vybudování cenných hodnot, ale jsou lidé, co jsou věčně nespokojení, pořád kritizují a nevytvoří nic. Jsou to většinou závistiví sobci, kteří nesouhlasí s tím, že se svět nevyvíjí dle jejich představ. Nespokojeností duše trpí. Dalším jedem pro duši je závist a žárlivost, jsou to projevy sobectví.

Naopak, lidé, kteří se zabývají jenom zkoumáním svého nitra a stůňou po celý život, se stávají asociálními a propadají depresivním poruchám nebo melancholii. Pokud jsou nemocní, ale nesnaží se vlastní iniciativou ke zlepšení svého stavu, ale nechávají si pasivně pomáhat od druhých, mluvíme o sobectví.

⁵³ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapie. II.* [Olomouc]: Fontána, 2000, s. 18-22.

Dalším projevem sobectví je sebelítost. Sobec sice může konat dobro, ale jen za účelem vnějších výhod.⁵⁴

Kde vládne duchovní Já, sobectví mizí. Smyslem našeho života je kromě jiného i ukáznění egoismu, ale to dovede jenom málo lidí. Dalo by se říct, že vytyčení smyslu života je hlavním zdrojem našeho života, do kterého vkládáme energii. Mnoho lidí je má nízko položený, kterého snadno dosáhne a tím pádem se duše unaví. Jedná se např. o sportovní výkon, vykonání dobrého skutku, dosažení práce, péče o rodinu.⁵⁵ Podle L. N. Tolstého by smyslem života mělo být úsilí o spojení s Bohem: „Smyslem lidského života je úsilí o spojení s Bohem.“⁵⁶

Duševní nemoci se vyskytují tam, kde chybí mravní ukázněnost, kde vládne sobectví, nedostatek citu, odpovědnosti, nervozita, změkčilost a rozmařilost. Jde o osobní sobectví každého jednotlivce. A. Carrel vystihl, že v mládí je dána krása našeho obličejе přirozenou harmonií obličejе a ve stáří je modelována duší. Zcela nevědomě se modelují naše tváře tak, jak to odpovídá našim duševním stavům, jsou odrazem našich choutek, pocitů a tužeb celé bytosti.

N. O. Losskij zase tvrdí, že nedostatkem souladu mezi námi a přírodou kolem nás bývá tělo poškozováno rozmanitým způsobem. Poranění, úpal, nastydnutí apod. nás zbavují zdraví a jsou někdy i příčinou smrti. Pokud člověk žije v souladu s přírodou, tak zpravidla ne onemocní. Předkové odpovídají za to, že svým potomkům předali špatné dědictví, ale i potomci jsou zodpovědní za to, že ho přijali. Tělesné vady ani duševní choroba neomlouvají člověka mravní odpovědnosti za jeho činy.

Strach popisuje autor jako očekávání něčeho nepříjemného, např. bolesti, ztráty majetku, postavení atd. Strach u některých pacientů znamenal nechuť k jídlu, nespavost apod. Je to nepřítel člověka, který ho ničí tělesně i duševně, bývá často i původcem zločinů např. diktátorů nebo Macbetha. Jedinec pevné vůle a odhodlaného ducha může zachránit nejenom sebe ale i ostatní např. při zasypání horníků v dolu.

⁵⁴ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapie. II.* [Olomouc]: Fontána, 2000, s. 22-25.

⁵⁵ Srov. Tamtéž, s. 25-28.

⁵⁶ Srov. Tamtéž s. 29.

Při tíži svědomí lidé často utíkají do nemoci, chtějí se jí vyhnout. Chtějí se tím zbavit odpovědnosti. Lidé se snaží nemocí, přecitlivělostí anebo nervozitou zajistit ve společnosti výjimečné postavení.

U nespavosti bývá příčinou zneklidněné svědomí. Lež, podvod, pomluva nebo i vražda pronásledují původce ve spaní i když mu ve dne úspěšně uniká. Podle Adlera vzniká nespavost i strach ze životních obtíží, jejichž význam pacient přeceňuje. Někdy dochází i k tomu, že lidé nespí z důvodů nerozhodnosti, jindy na nespavost svalují svou nízkou výkonnost.⁵⁷

U únavy se často setkáváme s tím, že nejvíce jsou lidé unavení, když mají práci, která je nebaví: „Nejčastější příčinou takovéto únavy bývá nechuť k veškeré činnosti nebo alespoň k té práci, která je životním posláním. Mnoho lidí pociťuje odpor ke svému každodennímu zaměstnání, ale přitom jsou velmi pilnými zahrádkáři, sportovci nebo spolkovými činovníky. Nejčastěji to bývají lidé, jejichž práce bývá skutečně jednotvárná a únavná. V největším počtu případů není příčinou vyčerpanosti práce sama, ale nechuť k ní.“⁵⁸ Nebo jsou přesyceni např. nadvýživou a mají malou tělesnou zátěž. L.N. Tolstoj pravil, že pociťuje-li někdo smutek nebo podráždění, tak je něco v nepořádku. Buď milujeme to, co bychom milovat neměli, nebo nemilujeme to, co bychom milovat měli.

Méněcennost vzniká již v pubertě, kdy se dítě neoprotí zpod matčina vlivu. Toto může nastat, kdy se ve svých rodičích jakožto svých vzorech zklame, nebo v škole je potlačován jejich svobodný projev a je poukazována jeho neschopnost. Stát se to může i kvůli nějaké tělesné vadě. Může se to pak odrazit v jejich životě tak, že si vybírají schválně neúspěšnou cestu životem nebo kvůli svému velikášství si určí příliš vysoké cíle, které vedou k prohrám a jejich stav zhoršují.

Bezděk se dále věnuje dalším neřestem jako je stádovitost, lenost, alkoholismus. Vidí tam nedostatek vůle a sebekázně. Rozebírá i sexuální poruchy jako prostitute, onanie

⁵⁷ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapie. II.* [Olomouc]: Fontána, 2000, s. 44-45.

⁵⁸ BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapie. II.* [Olomouc]: Fontána, 2000, s. 46.

nebo perverze. Jako vysvětlení uvádí nedostatek odvahy k životu, pocit méněcennosti a projev egoismu..

Zajímavý pohled má na epilepsii. Zdá se, jako by se pacientovi duše zmocnil zlý duch. Součástí duše pacienta je zlo, vyvěrající z pacientovi nižší přirozenosti. Dochází k vnitřnímu zápasu mezi duchovním a tělesným principem. Psycholog Wilhelm Stekel hledá v epilepsii kriminální prvky. Se zlými úmysly nesouhlasí pacientovo Nad-já. Epileptický záchvat je poté náhradou za zlý čin, který měl být spáchán. V jiných případech jde o výraz strachu před Božím trestem. Moderní medicína léčí tuto nemoc antiepileptiky, pomocí diety (vyloučením spotřeby masa, dráždivých pokrmů a alkoholu), zejména klidným prostředím. Nemoc se tímto ale nevyлéčí. K tomu je zapotřebí, dle Bezděka, ulevit duši od těžkých vnitřních konfliktů.

Jako další nemoc uvádí roztroušenou sklerózu, která může vzniknout jako následek infekce, nachlazení nebo jako vrozená indispozice. Heinrich von Hoesslin, který byl lékařem, uvádí tuto nemoc jako možnost náhlého úleku, úzkosti, starosti, žalu, studu, hněvu, nenávisti atd. Na příkladech z praxe uvádí, že odpuštěním starých křivd se stav pacientů značně vylepšil.

Bronchiální astma může vzniknout alergickou reakcí nebo i na podkladě toho, že pacient je neurotik a má strach, někdo ho ponížil nebo pokořil. Astma znamená strach ze života.

Basedowova choroba je následek poruch štítné žlázy. Podle lékaře Arnolda Jiráka se zatím skrývá nešťastná láska, hluboký dojem nebo duševní trauma. Podle Richarda Siebecka, univerzitního profesora, to zapříčiňuje strach nebo úlek.

Neurózy mají původ v sobectví. Pacient hraje nějakou roli nebo jejich neklid je způsobován neschopností vyřešit svůj poměr k osobě, se kterou je nucený žít v těsném kontaktu. Jedná se také o fantazie, přílišné sebepozorování.

Psychózu vysvětluje psycholog Alfred Adler tak, že dle něho nemocný projevuje halucinacemi své skryté touhy nebo obavy, které bývají zločinného rázu. Zdravý člověk je potlačuje vahou svého svědomí. Podnětem k nim bývá strach o sebe a o své bytí. Podnětem k halucinacím bývá skrytý egoizmus.

O melancholii píše Adler, že tím trpí lidé, kteří už od dětství počítali s pomocí jiných, projevují málo aktivity, mají mámo odolnou, nemužnou povahu. Hledají cesty a prostředky, jak by se mohli spolehnout na jiné, a přitom se vymlouvají na svou nezaviněnou neschopnost. Nejsou schopni vyřešit jakékoliv větší a důležité životní úkoly, a proto se jim vyhýbají.

Podle Carla Gustava Junga vzniká paranoia tehdy, když se člověk ztotožní s představami, které pronikly z podvědomí a on si tyto představy osvojí, žije jimi a staví na nich. Podle Adlera vznikají tyto duševní poruchy vlivem životních neúspěchů, které mohou být příčinou menšího nebo většího vnitřního zhroucení.

C.G. Jung přirovnává schizofrenii k paranoie. Má stejné příčiny, je to ztráta odvahy k normálnímu životu, strach před překážkami a útek do trvalého snění.

Příčinu epidemických chorob lze najít v mravním stavu a v duši člověka. Nález choroboplodných zárodků v lidském organizmu sám o sobě nestačí k tomu, aby vyvolal infekční onemocnění. Je k tomu nutná určitá virulence (jedovatost) a dispozice pacienta. Bez této dispozice člověk zpravidla neonemocní, je imunní. Imunita tedy znamená odolnost vůči onemocnění jednou nebo více nakažlivými chorobami a rozeznáváme několik druhů imunity:

- vrozenou – člověk díky svým zvláštním osobním schopnostem vykazuje proti určité infekci odolnost

- získanou – když určitou nemoc již překonal

- fakultativní – lze ji pozorovat u matek, když ošetřují své nemocné dítě, aniž by se tou nemocí nakazily. Můžou jí ovšem po letech onemocnět, když svou schopnost ztratí a nakazí se od cizího dítěte.

Revmatismus na duševní úrovni znamená zklamané naděje, nevyplněné tužby a plány, neúspěchy, které vedou k depresivním stavům. Změna nálady, radost a důvěra mohou tuto nemoc značně zmírnit. K potížím často dochází, když afekt vzteku z podvědomí se upíná na pocit přezírání nebo ponížení. Např. bolesti hlavy u pacientky vznikly na základě žárlivosti na mladší sestru.

Vředová choroba, konkrétně žaludečního a dvanácterníkového vředu, způsobuje dráždění bloudivého nervu. Podle Prof. MUDr. Jiřího Syllaba mohou být příčinou různé psychické stavy, taktéž náročný způsob moderního životního stylu. Nesplněná touha je zdrojem znepokojení lidské duše. Taktéž potřeba zvýšeného úsilí, starostí a práce, aby člověk dosáhl splnění svých přání. Vnitřní neklid vzniká na základě existenčních starostí, rozčilování se v zaměstnání, neurovnaných rodinných poměrů, strachu z nadřízených apod. Patří sem různé životní katastrofy, těžké rány osudu, touha po vyšší životní úrovni i nadměrné tempo všedních dnů. Pacienti se mohou uzdravit změnou prostředí nebo změnou zaměstnání nebo zlepšit svůj stav déletrvajícím vícedenním výletem.

Nádory dle autora vznikají tak, že tělesná tkáň na určitém místě chová jinak, nádorové buňky se rozmnožují neobvyklým způsobem. Chovají se jako samostatné organizmy, žijící na úkor hostitele. Moderní člověk se soustavně přejídá a požívá pikantní stravu, která vede k požívání alkoholu. Nedokonale strávená potrava zatěžuje celý organismus a tělo onemocní. Potraviny ztrácejí na své hodnotě, nejvíce bílá mouka. Vznik nádorů podporuje zejména požívání alkoholických nápojů a konzervované potraviny. Člověk na rozdíl od zvířete, které se řídí instinktem, se řídí rozumem. Zvíře instinktivně cítí, když má hlad. Vzniku nádorových onemocnění přispívá i tok spodních vod, rentgenové a radioaktivní záření. Nadměrné požadavky na buňky (např. tok spodních vod, rentgenové a radioaktivní záření) mohou u disponovaných jedinců za určitých okolností vést u některých buněk k různým změnám v jejich chování. Vzniku rakoviny předchází únava buněk nejvíce postiženého orgánu. Rakovinou onemocní většinou lidé, kteří utrpěli těžký otřes, zklamání. Na organismus působí přímo zázračně vyrovnanost s osudem a převraty života. Venkovský způsob života, časně uléhání ke spánku, časně vstávání, pobyt na čerstvém vzduchu, tělesná práce, přirozená strava s omezením masa, omamných jedů a občasné zachovávání půstu lze jenom doporučit. Důležitým prvkem je taktéž manželství a jeho harmonie.

Poruchy krevního oběhu vznikají jako další nemoci působením strachu, který vyvěrá z nižší tělesné přirozenosti. Často strach pociťují lidé, když mají obavu, že se jim nedaří udržet způsob života, na který jsou zvyklí. Tohle se dá považovat jako projev sobectví. Mnohem častěji se člověk bojí ztráty zaměstnání, kvůli zabezpečení své rodiny, nebo z blížících se událostí, které znamenají rozvrat v životě jedince nebo celé společnosti. Znamená to velké zneklidnění duše, odráží se to na vegetativní nervové soustavě a odtud

do jednotlivých tělesných orgánů, především srdce a cév. Prvním krokem k uzdravení je sebekázeň, aby se člověk naučil ovládat sebe a pak i projevy okolního světa.

Jako další nemoc autor uvádí tuberkulózu, které se daří v dobách válečných a poválečných, trpí jím hlavně srdeční sval a cévy. Chybná mravní výchova je příčinou pohlavních nemocí, zejména syfilisu. Hypertyreóza čili hyperfunkce štítné žlázy, vzniká otřesem, který zasáhl duši. Můžou to být společenské konflikty, hospodářské a politické události atd. Pacienta je nutné vést k tomu, aby se zbavil strachu.

Jako další problém civilizovaného lidstva jsou poruchy výživy, přejídání nebo podvýživa. Alkohol a nikotin zatěžují rovněž oběhovou soustavu a znamenají mravní poruchu, která je následkem slabé vůle. Nejrozšířenější poruchou cévního systému je arterioskleróza – kornatění cév. Jsou následkem častého rozčilování, přemíry práce, ustaranosti spěchu a strachu. Život v ovzduší nenávisti, zášti, žárlivosti, lakoty, chamtivosti, chlípnosti, obžerství atd. duši značně zatěžuje.

Filosof a lékař Victor von Weiszäcker stanovil, které mravní poruchy působí na oběhovou soustavu:⁵⁹

- duševní afekt, jmenovitě vášeň, bývá příčinou poruch srdečního rytmu. Duše bývá doslova otrávena projevy nízkých vášní, právě tak, jako bývá tělo otráveno jedy hmotnými

- vada srdečných chlopní spolu se srdeční nedostatečností provází člověka přetíženého starostmi a prací ve chvatu, případně toho, kdo má různé duševní konflikty, hlavně konflikty mravní. Ty dovedou jednou prudce, jindy vytrvale a houževnatě trýznit lidské nitro, až k chaosu a rozkladu. Vliv těchto konfliktů je tím větší, že jeho přítomnost často uniká pozornosti postiženého tak, že jejich podvatná činnost je omezena na podvědomí

- vysoký krevní tlak – hypertenze, angina pectoris a různé cévní křeče mohou být projevem opotřebenosti, ale vybavující podněty jsou psychického charakteru. Často to bývá strach ze smrti, který se dovede skrývat za rozmanité nervové a duševní poruchy

⁵⁹ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapie. II.* [Olomouc]: Fontána, 2000, s. 46-116.

- trombózy, infarkty srdce, embolie, mozkovou mrtvici apod. jsou následkem deprese, melancholie, únavy ze života, strachu, úzkosti i sklony k sebevraždě. Tyto stavy mají také svou úlohu při vzniku varixů na dolních končetinách, hemeroidů, bérkových vředů a dalších cévních poruch⁶⁰

Ohledně dětských nemocí kritika vytkla etikoterapii, že považuje za příčinou onemocnění u dětí jejich mravní přestupky. Hájí děti tím, že se jich dopustily nevědomky a tím nejsou za ně odpovědné. I dítě je však za mravní přestupek zodpovědné. Dítě může onemocnět působením matčiny duše, ale i v opačném případě může být matčina duše úspěšným léčitelem. Psychoanalytik Charles Baudouin upozorňuje na léčivou moc matčiny ruky, polibku, dechu atd. Dítě si zvykne, že pláčem nepříjemné podněty zmizí po zásahu matkou nebo jinou pečující osobou, ale i zde by měla nastoupit výchova, náš život není tvořen pouze z libých pocitů. N. O. Losskij dodává, že mezi stavem duše dítěte a jeho nemocí je přímý zákonitý vztah. Přílišná péče nebo minimální péče jsou také zdrojem poruch ve vývoji dítěte. Můžou se u něho projevit pocity méněcennosti nebo sobectví.

Postavení ženy ve společnosti je zásadní, je nositelkou nového života a jeho tvořitelkou. Úkolem ženy je vycítit srdcem, jakým směrem se bude vyvíjet nadání jejích dětí, vývoj dítěte se děje jednou příkladem, jindy povzbuzením.

Řada gynekologických obtíží spočívá v nešťastném manželství. Těžké psychické zážitky se projeví zánětem vaječnicků, dělohy, změnami její polohy, erozí čípku nebo karcinomem. Potrat je velký zásah do duše ženy, zodpovědnost za něj má i partner i ten kdo ho schválil nebo provedl. Příčinou neplodnosti u ženy bývá většinou zánětlivé onemocnění orgánů malé pánve. Dále jsou za to odpovědné egoizmus partnerů, interrupce, střídání partnerů ale i změna prostředí.

Ukazuje se, že i nakažlivé choroby jsou přímo závislé na duševním a mravním stavu společnosti.

⁶⁰ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapie. II.* [Olomouc]: Fontána, 2000, s. 116.

Samota je jednou z nejzákladnějších podmínek pro vnitřní koncentraci pro choroby neurologického rázu.

Život naplněný láskou oplývá vnitřním klidem a štěstím a je nejlepší prevencí i terapií nervových a duševních chorob. Lidé pevné vůle a velké odhodlanosti se vyskytují zřídka, a proto je dobré uvést několik cviků k posílení vůle a odhodlání.⁶¹

Knihy dominikána a mystika Johannese Eckharta (1260-1327), známějšího pod jménem Mistr Eckhart, byly inspirací pro následující text:

1. Dobrou pomůckou je vyhledat ve svém nitru nějakou zálibu nebo zvláštní schopnost, např. hudební nadání, sklon k technickým pracím, sportovním výkonům apod. a tuto schopnost pak pěstovat soustavně a trvale až k dosažení určitého stupně dokonalosti. Takové cvičení člověka zaujme a pobízí ho, aby v započatém díle pokračoval, dokud nedosáhne vytčeného cíle. Je dobré ze záliby učinit mistrovství tak, až se nakonec vytrvalost a přesnost stanou naším cílem. Vydátnou pomocí v takovém cvičení jsou různé citové podněty a impulsy, které dovedou občas vzpružit vůli k netušenému výkonu. Takovým podnětem může být např. naděje na zlepšení existence, dosažení významného postavení nebo vyznamenání, zlepšení životních podmínek, platového zařazení apod.

2. Velkého nasazení vůle je potřeba, chceme-li se zbavit špatných zvyků, např. přejídání, alkoholizmu, požitkářství, lenosti apod. Ještě houževnatější bude zápas s vášněmi – závistí, hněvem, nenávistí, pýchou, strachem atd.

3. Pěstovat pozitivní vlastnosti jako je odvaha, chrabrost, houževnatost, pořádkumilovnost, přesné vykonávání povinností, dochvilnost, pravdomluvnost a další.

4. Bojovat s chorobnými představami, jak se s nimi setkáváme u mnohých nervových a duševních poruch.

5. Touha dosáhnout úspěchu, a naopak nenechat se odradit neúspěchem, který by v nás měl spíše vzbudit touhu jej překonat.

⁶¹ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapie. II.* [Olomouc]: Fontána, 2000, s. 117-160.

6. Dobrovolně se pustit do činnosti, ke které bychom byli dříve nebo později stejně okolnostmi nebo přírodou přinuceni. Již od mládí se vyhýbat alkoholu a vůbec všemu požitkářství; nečekat, až nás k tomu donutí nemoc.

7. Vycvičit vůli tak, aby byla jako magnetická strelka obrácena vždy směrem k dobru, a je-li okolnostmi vychýlena, naučit ji, aby se automaticky co nejrychleji vrátila do své výchozí polohy k dobru. Aby se konečně lidská vůle ztotožnila s vůlí Boží. Tehdy se člověk může stát svatým. Samotná lidská vůle je vůle nižšího Já. Žije pouze v říši rozumové a fyzické, je to vůle smyslná. Vůle Božská je vůle vyššího Já člověka, který si uvědomuje svou jednotu s Božstvím, a který následkem toho dociluje, že jeho vůle působí v souladu s vůlí Boží. Ta nemá mezí, je svrchovaná. Jak se vůle lidská přeměňuje v Božskou, vstupuje s ní v souzvuk a ve spojení s ní se stává svrchovanou.

8. Vůli máme možnost procvičovat v denních záležitostech. Zápasil se zlozvyky a vášněmi, jako jsou lenost, strach, závist, hněv, rozmařilost, nenávisť, pýcha, překonávat své choutky, vzdorovat nebezpečím apod.

9. Umínit si, že každý den vykonáme něco potřebného, k čemu nemáme chuť. Pak nám povinnost nebude obtížná. Otálením ubývá vůli sil. Máme-li dobré úmysly, neopouštět je, ale propracovat je ze všech stran a co nejdřív je začít uskutečňovat, dřív, než vyprchají síly a nadšení.

10. Kázeň má vůli utužovat. Každý úkon, ať je malý nebo velký, je dobrou příležitostí ke cvičení vůle.

11. Do všeho, co děláme, je potřeba vložit celou svou snahu. Jestliže prochá, znovu ji zachytit a vložit zpět. Jen ten, kdo je odhodlán zvítězit a při každém neúspěchu započne znovu, dosáhne cíle.

12. Vůle k úspěchu.

13. Přípravenost vůle ke snášení kritiky.⁶²

⁶² Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapie. II.* [Olomouc]: Fontána, 2000, s. 160-162.

Utrpení hraje důležitou roli v etiologii duševních a nervových onemocnění. Čím je slabší duchovní život, tím více tělo strádá. Naučí-li se člověk sebekázni, začne se postupně osvobozovat od jakýchkoliv projevů sobeckosti.

Lékař a badatel Eduard Richter soudí, že malá utrpení nás vyvádějí z rovnováhy, ale velká nám ji vracejí. Člověk je tvorem zvyků, záleží na tom, jakým obyčejům slouží. Svá slova prezentuje takto: „Malá utrpení nás vyvádějí z rovnováhy, kdežto velká nám je vracejí. Puklý zvon vydává dutý zvuk, rozbijte jej však na dvě části, ty opět zazvučí čistě.“⁶³Zajímavé je, že nejvíce dokáže utěšovat ten, kdo nejvíce vytrpěl. Zná cesty, jak se trápení vyhnout i jak ho překonat.

Práci uvádějí často pacienti jako zdroj svých potíží, odvolávají se na známou větu z Bible po vyhnání Adama z ráje: „V potu své tváře budeš jíst chléb“ (Gn 3,19). Trest považují za protivný a tím i práci. Práce však znamená přirozenou nutnost vyplývající z lidského těla a potřeby. Bez práce je lidský život nemožný a umírá. Práce je zdrojem živočišného tepla a důležitou pobídkou v rozumových a duševních schopnostech. Nedostatek konstruktivní práce a zájmu bývá zdrojem nespokojenosti se sebou samým, příznaků neuróz, nejčastěji srdce a žaludku. Práce je jednou z nejdůležitějších složek lidského života, ale měla by být účelná.

Pravda by měla být tím, čím je podložen náš život. Pravda je jen jedna, což potvrzuje lidové rčení, že pravda je u Boha. Pravda bývá často bezohledná a tvrdá, ale měli bychom ji neustále hledat. Vladimír Hoppe i L. N. Tolstoj hledali pravdu v nitru člověka, ale radí se inspirovat i moudrými a svatými lidmi, co žili před námi.

Svědění je hlas, kterým k nám promlouvá Duch Boží. V. Hoppe soudí, že svědomí je projevem Boha v člověku, který schvaluje dobré a špatné zamítá. Jean-Jacques Rousseau nazývá svědomí nebeským hlasem, ale domnívá se, že je výlučně lidskou předností. V historii můžeme dohledat pojem svědomí již ve 4. století, kdy básník Menades se vyjádřil v tom duchu, že má ve své hrudi Boha, což je svědomí. Člověk může vlastní

⁶³ BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapie. II.* [Olomouc]: Fontána, 2000, s. 164.

svědomí vědomě i násilně umlčovat. Svědomí neposuzuje tolik naše skutky, ale to, co nás k nim vedlo.⁶⁴

Vladimir Sergejevič Solovjov, ruský filosof, pozoruje v přírodě tři prvotní základy mravnosti: stud, soucit a posvátnou úctu před vyšším. Stud patří výlučně k člověku, protože mu svědomí říká, že se provinil zlem, hříchem a zločinem.

N.O. Losskij svědomí považoval za vyšší řídicí faktor přesahující vlastnosti matérie a indikující transcendentní příčinu.⁶⁵

Láska je nejdůležitější cností v prevenci jakékoliv nemoci. Kdyby nebylo lásky, jak říká Tolstoj, nevyrostlo by ani jedno dítě a nezůstal naživu ani jeden člověk. Skutečnou podstatou všeho na světě je duchovní prvek. Je zárodkem všeho tvorstva, živého i neživého. Tvoří hmotu. Všechny duše tíhnou k Bohu a také jedna k druhé. Tato síla se jmenuje láska. Činí-li člověk předmětem lásky pouze sebe, vzniká sobectví. Lásku nestačí projevovat pouze slovem, ale i pravdou a především skutkem. Láska může překonat všechny obtíže, a nakonec vždy zvítězí.

Zvláštním projevem lásky je láska k nepříteli. Je prosta všeho sobectví. Marcus Aurelius pokládá tuto lásku za specifický lidský projev. Projevil úvahu, že nepřítel často konal z nevědomosti a bezděky, ale neublížil naší vůdčí části. Tím chtěl říct, že pokud jsme zůstali ve svém srdci věrní svým zásadám, nezahořkli jsme, vůbec nás čin nepřítel neovlivnil. Ralph Waldo Trine, americký filosof, považuje lásku za cit, který určuje základní poměr lidí mezi sebou. Bůh je láska a vzájemná lidská láska je součástí lásky Boží. O přímém působení lásky na tělo i zdraví napsal tyto slova: „Láska a city spřízněné jsou stav normální a přirozený, souhlasící s věčným řádem Vesmíru, neboť Bůh je láska. Působí na tvé tělo životodárně, ozdravně, dodává nad to krásy tvému výrazu, obohacuje tvůj hlas a činí tě v každé příčině vždy půvabnějším. A jako je pravda, že chováš-li v nitru myšlenky lásky ke všem, budiž podobné myšlenky i v nich a tyto účinkují přímo na tvého ducha a duchem na tvé tělo. K tvé vlastní životní síle přibývá pak tolikéž životní síly

⁶⁴ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapie. II.* [Olomouc]: Fontána, 2000, s. 163-188.

⁶⁵ Srov. SLÁDEK, Karel. *Nikolaj Losskij: obhájce mystické intuice: život a dílo Nikolaje Losského v prvorepublikovém i válečném (rozděleném) Československu.* Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2011, s. 149.

zvenčí. Přibíráš jí tedy ustavičně k svému životu duchovnímu i tělesnému a tak se jejich vlivem tvůj život obohacuje.“⁶⁶

Poměr člověka k životu je tehdy správný, pokud si správně uvědomí, že každá lidská bytost má vnitřní duchovní podstatu, a tedy i život. Život je projevem Božství vtěleného v hmotu.

V podkapitole o zdraví a morálce se rozvedly somatické i duševní nemoci, jejich příčiny, popis chování a pocitů, které mohou zapříčinit onemocnění a nakonec doporučení, jak jim předcházet, zejména posilování své vůle a sebekázně. Bezděk zdůrazňoval moc lásky, která může mnohé změnit a hlavně předcházet nemocem. Jedná se o duševní nemoci např. schizofrenii, melancholii, paranoiu, neurózy a psychózy. Ze somatických onemocnění se zabývá mezi jinými roztroušenou sklerózou, epilepsií, bronchiálním astmatem, Basedowovou chorobou, vředovými a epidemickými chorobami, nádory, poruchami oběhového systému, tuberkulózou, arteriosklerózou, poruchami výživy, závislostmi a gynekologickými obtížemi. Bezděk se snaží v jednotlivých nemocech najít jejich příčinu, zejména v souvislosti s mravním založením duše nemocného, hledá tam zejména nedostatek vůle, pocity strachu a méněcennosti a původ těchto pocitů např. v dětství.

3.3. Etikoterapie z náboženského hlediska

„Každý trpí v posledku tím, že ztratil to, co živoucí náboženství svým věřícím ve všech dobách dávalo, a nikdo není skutečně uzdraven, kdo znovu nedosáhl svého náboženského postoje, což s konfesí nebo příslušností k církvi přirozeně nemá nic společného.“⁶⁷

(Carl Gustav Jung)

⁶⁶ BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapie. II.* [Olomouc]: Fontána, 2000, s. 193.

⁶⁷ *Carl Gustav Jung citáty* [online]. [cit. 2020-07-02]. Dostupné z: <https://citaty.net/vyhledavani/?h=Carl+Gustav+Jung&page=3>

Čtibor Bezděk byl věřícím člověkem, což se odrazilo i v jeho tvorbě. Často poukazoval na lásku k bližnímu a Ježíšova podobenství. V podkapitole najdeme charakteristiku pojmů **hřích**, **víra** a **modlitba**.

S názorem, že příčinou tělesných chorob je nesoulad mezi hmotným tělem a duchovním principem se setkáváme již ve staré východní filosofii. Taktéž se s tím setkáváme v Bibli, např. „Proste a bude vám dáno; hledejte a naleznete; tlučte, a bude vám otevřeno. Neboť každý, kdo prosí, dostává, a kdo hledá, nalézá, a kdo tluče, tomu bude otevřeno“ (Mt 7,7-8) nebo „...vždyť váš Otec ví, co potřebujete, dříve, než ho prosíte“ (Mt 6,8). V podobenstvích uvádí Ježíš svou pomoc, kdy odstranil nemoc, která měla příčinu v hříchu. Pomáhá tím, že odpouští hříchy a současně napomíná lidi, aby je v budoucnosti nepáchali, pokud chtějí předejít nemocem. **Hřích** je přestoupení všeobecného mravního zákona, kterého se člověk dopouští po každé, když zapře nebo nedbá hlasu svého duchovního rádce a podrobí se nutkání své hmotné části.

Dle Lva Nikolajeviče Tolstého hřích je stav duše, která žijíc v nahlížení Boha, se bojí hrozeb anebo zlosti člověka a svou slávu staví do popředí před klidným poznáním ctnosti. Zatvrzelý člověk si to bere s sebou do hrobu.⁶⁸

Ježíš odpouštěl hříchy, svým mocným duchovním vlivem vyrovnával rozpor v duši nemocného mezi jeho duchovním a tělesným principem, a tím navracel nemocným lidem zdraví.

Mezi příčiny, které narušují naše nitro patří strach, hněv, pýcha, závist, zklamání, ctižádostivost, závist, lakomství, sobectví, a hlavně zášť a nenávisť.

Víra v Boha je u každého individuální. Jen málokdo jeho existenci popírá. Akorát ho lidé pojmenovávají různými názvy, je tajemnou mocnou silou, uctívají přírodu, církev nahrazují vlastí, národem nebo i osobou. Věřící, kteří si myslí, že znají odpovědi na všechny otázky bývají obtížnými pacienty, protože si myslí, že jsou neomylní a vedou svatý život. O víře v Boha se Bezděk vyjadřuje takhle: „Víra v Boha je nesporně nejbezpečnějším kompasem, jenž člověku vždy, za všech okolností a bez omylů ukazuje, kterou cestou a kam má jít, jaké prostředky má volit, aby bezpečně dosáhl svého cíle – svého životního úkolu. Bez této opory, bez této vůdčí hvězdy se těžkosti a svízele života

⁶⁸ Srov. TOLSTOJ, Lev Nikolajevič. *Zákon násilí a zákon lásky*. Petrovice: ProfiSales s.r.o., [2016], s. 44.

obvykle velmi nesnadno zdolávají a člověk se stává bezmocnou obětí nevýslovného utrpení.“⁶⁹

Základem žido-křesťanství je přikázání Boží: „...budeš milovat svého bližního jako sebe samého“ (Lv 19,18). V tomhle ohledu lidé často selžou, v pomoci bližních by si měli sjednat nápravu. Upravují si tento zákon dle svých potřeb a tím se vzdalují Božímu zákonu.

Problém nastává, když nemocný si vůbec nechce připustit přítomnost Boha ve svém životě. Proto je významné podrobit život nemocného podrobnější analýze, nebo poukázat na přítomnost Boha v životě jiného třeba známého člověka nebo se zmínit i o zkušenostech vlastního života. Na někoho zapůsobí velká oběť a utrpení cizího člověka a jeho schopnost odpustit prožité trápení. Velmi působivé jsou podobenství z Bible, např. ukřižování Ježíše, jeho schopnost uzdravovat a odpouštět hříchy.

Proto bychom měli u nemocných umět popsat Boha, abychom mu ho více přiblížili a aby uvěřil, že doopravdy existuje. Církev ho popisuje jako všemohoucího, milosrdného, dokonalého, dobrého. Bůh je dárce života, on je původcem všeho života ve vesmíru, Bůh je láska. Zneužitím víry vzniká pověra a kouzelnictví. Pravá víra začíná tam, když člověk se zřekne všeho stvořeného a hmotného, aby duše mohla vnímat přímo a bezprostředně. Tím způsobem naplní Bůh naši duši natolik, že duše je schopná činit divy.

Katolický kněz Tomáš Kempenský je názoru, že kdo žije v Bohu a s Bohem, tomu neuškodí žádná zloba, neboť Bůh chrání tohoto člověka, který se mu zcela oddal. Paracelsus, švýcarský lékař, tvrdí, že kdo odpadl od víry, je hluboce nešťastný.

Ježíš často vedl své učedníky k modlitbě a sám ji často prováděl. **Modlitba** jako prosba k Bohu je odpověď na naše přání a tužby. Častokrát se stává, že naše prosby nejsou vyslyšeny. Není to o neochotě Boha, lidé často neumějí prosit. Modlí se za věci, které Bůh vyplnit nemůže, protože jsou projevem zla. Ježíš proto vybízí lidi, aby všechny jejich prosby byly pronášeny Jeho jménem nebo aby byly tyto prosby pronášeny tehdy, když bude Ježíš přítomen v jejich srdcích. Často netušíme, že svými prosbami můžeme někomu ublížit. Nebo i když jsou tyto prosby ušlechtilé, lidé často prosí ústy, ale jejich

⁶⁹ BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapie. II.* [Olomouc]: Fontána, 2000, s. 201.

mysl a srce jsou vzdáleny. Bezděk radí si u toho kleknout a vnější svět vyloučit ze své mysli. Tento stav může vzniknout i při extázi, mystickém opojení. Nastat může vlivem přírody, působením hudby, uměleckého vytržení, zpěvu ptáků, mořským příbojem, východem a západem slunce. Dotyčný vůbec nevnímá své okolí, je plně soustředěn na objekt svého zájmu. Stav provázející tyto vjemy jsou povznesená nálada, stav úplného zdraví, pocit bezstarostnosti, beztělesnosti, utlumení svých závislostí. Někdy po tom zážitku člověk odchází s přáním nějakého významného činu, vysvětlení nějaké záhady, zrození melodie nebo básně. Na mnohé lidi příznivě působí návštěva kostela.

Je zvláštní, že nemoc dokáže člověka pozvednout k hranám transcendentna, tělo ovládne duch a dojde ke sjednocení s Bohem a může to ovlivnit průběh nemoci. Tutéž zkušenost mohou prožívat pozůstalí, pokud prošli otřesem a zbavili se na nějaký čas své tělesnosti, dosáhli taktéž transcendentna neboli Boha.

V tomto ohledu jim můžou napomocť i mechanické metody, např. gymnastická, dechová cvičení, relaxace. Pomůže i zahledění na Kristův obraz nebo nějakého světce.

Bezděk doporučuje si každé ráno a večer přečíst odstavec z evangelia nebo jiné knihy s náboženským obsahem a během dne se nad myšlenkou, která nás zaujme, zamyslet. Jako příklad uvádí např. „Já jsem pravý vinný kmen a můj Otec je vinař. Každou mou ratolest, která nenese ovoce, odřezává, a každou, která nese ovoce, čistí, aby nesla hojnější ovoce“ (J 15,1).

Tomu se říká soustředění, které je provázeno i zpytováním svědomí. Má to velice cenné důsledky. Cvičením eliminujeme rušivé myšlenky a soustředíme se jenom na ty podstatné. Četné duševní a nervové choroby se projevují neschopností se soustředit. Pro nemocné je cvičení se soustředit velmi cennou pomůckou:⁷⁰

- zapamatuje si člověk každodenně několik hlubokých myšlenek, znamená to pro něho veliké obohacení jeho intelektu
- přemýšlí-li nemocný soustavně a vychází-li z takových myšlenek, pak tyto myšlenky obohacují jeho nitro, a navíc se k nim připojují ještě jeho vlastní myšlenky, jež se zrodily z této koncentrace, v četných případech tento soubor

⁷⁰ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Etikoterapie: záhada života a smrti: léčení mravností*. Vyd. 1. Praha: Gemma89, 1995, s. 152-168.

myšlenek, ukládaný trvale do podvědomí, zatlačuje do pozadí ostatní obsah podvědomí, a to právě onu část, která bývá nejčastěji příčinou neklidu, rozruchu a nemoci

- takové zahloubání je jednou z mála cest, jimiž nabýváme schopnosti vstoupit do vlastního podvědomí, a nejen vstoupit, ale přímo je také ovlivňovat, což je schopnost neobyčejně důležitá, protože podvědomí je významným činitelem při vzniku neuróz a psychóz a přeneseně i somatických nemocí
- za určitých okolností může takové zahloubání mít velmi pronikavý vliv na posouzení mravního stavu lidské duše, jmenovitě její katarze (očištění), protože člověk se takovým způsobem přestane ztotožňovat se svým tělem (vědomě) a ztotožňuje se s vyšší částí své duše (podvědomě)⁷¹

Když se nemocnému podaří docílit uklidnění duše, je potřeba vzdát díky Bohu. Pak teprve se uchýlit k modlitbě. V případě nemocných prosíme za zdraví, o sílu odpustit nějakému člověku, o změnu povahy své nebo jiné osoby, od osvobození od mravních poruch atd.

Autor popisuje vlastní zkušenosti za 1. světové války na lodi o otevření své duše, při které se mu do ní dostal myšlenkový útvar, který může nastat při rozjímání a vnést do srdce místo povznesené nálady zlé myšlenky. S další zkušeností se setkal při modlitbách v Lubochni v lese. Zážitek popisuje jako světelnou zář, která spojila nebe s jeho hrudí a zaslechl hlas, jak říká: „Já a Otec jedno jsme!“

Maurice Maeterlink, belgický filosof, doznává, že v životě každého myslícího z nás nastane obrat, kdy pochopí velikost a vážnost života, pochopení podstaty všeho na světě, příčinu všeho až k samotnému Bohu. K podobným výsledkům dospěli i spisovatelé E. Svoboda, L. N. Tolstoj i lékař A. Carrel.

Základní křesťanské ctnosti – víra, naděje a láska jsou skutečným základem křesťanského citění. Nejdůležitější je láska. Pokud člověk miluje pouze sám sebe, vzniká sobectví. Ježíš zdůrazňuje potřebu lásky takto: „...Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí“ (Mt 22,37) nebo „Miluj svého bližního jako sám sebe“ (Mt 22,39). Tyto cti dohromady uvádějí duši člověka do stavu povznesení,

⁷¹ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapie. II.* [Olomouc]: Fontána, 2000, s. 168.

radosti, odhodlanosti, čistoty a někdy i vytržení, které ho osvobozuje od hmotného života. Jsou povolány k tomu, aby pomohly člověku uspořádat poměr k jeho duchovnímu prvku k tělesnému a k dosažení souladu, aby odolal každé nemoci. Lékař by měl zdůraznit 4. přikázání Boží: „Cti svého otce i matku, abys byl dlouho živ na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh“ (Ex 20,12). Když lékař vidí nedostatečnou úctu v rodině, měl by vycítit nebezpečí, které hrozí dítěti nejenom v mravní ale i po zdravotní stránce a poučít matku i ostatní členy rodiny o závadách a nebezpečích. Činnost lékaře bude účinnější, pokud si svůj osobní život zařídí podle mravního zákona Božího.

Víra v Boha je nejbezpečnějším kompasem pro člověka, ukazuje mu směr, kam má jít, aby dosáhl svého životního úkolu.⁷²

Dle Tolstého víra je smysl dávaný životu, co dává životu sílu a směr. Každý žijící člověk tento smysl nalézá a žije na jeho podkladu. Pokud ho nenašel – umírá. Zjevení je to, co pomáhá člověku pochopit smysl života. Takový je vztah člověka k víře.⁷³

Modlitba a práce udržují člověka ve zdraví. Modlitba je duchovní činnost, je to práce ducha. Práci vykonává fyzické tělo. Modlitba je povznesení mysli i srdce, nejvyšším modlitebným projevem je přímé spojení nebo přímé splnutí s Bohem, čehož dosahovali svatí a svěťice. K pojmu vnitřní modlitba se vyjádřila i autorova dcera, prof. T. D. Bezděková, která popsala vnitřní modlitbu.

Vnitřní modlitba může mít 3 stupně

- vnější neboli slovní

- rozjímavá neboli rozumová

- vnitřní neboli srdeční

Všechny stupně spolu úzce souvisí. Vnější znamená, že spolupůsobí ústa a mluvidla, je to odříkávání mechanické, je na nejnižším stupni. Druhým stupněm je rozumová, pokud člověk přemýšlí nad smyslem slov, která pronáší. Vnitřní modlitba odráží náš cit a srdce. Při ní cítím teplo, uklidnění a pokoj. Srdce je hlavním orgánem a základem našeho

⁷² Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapie. II.* [Olomouc]: Fontána, 2000, s. 188-202.

⁷³ Srov. TOLSTOJ, Lev Nikolajevič. *Království Boží ve vás.* [Petrovice]: ALMI, [2016], ©2016, s. 160.

mravního a duchovního života. Srdcem dojde člověk ke sjednocení s Bohem. Srdce se stává bojištěm mezi dobrem a zlem, úkolem duchovního člověka je vyjít z tohoto boje jako vítěz a uchovat si čisté srdce.⁷⁴

Na základě příkladů podobenství v Novém zákoně, zlatého pravidla a charakteristiky zla, jako odklonění od Boha, se potvrdilo pouze to, že víra dokáže zázraky, dokáže vyléčit nemoc a harmonické vztahy uklidní nejednu bouři, kterou člověk nosí v sobě.

Již dávno mniši upřednostňovali dvě věci – „ora et labora“, modli se a pracuj, a tímto jednoduchým řádem se řídili. Bylo to heslo sv. Benedikta, který byl představitelem západní mnišské tradice. Později Tomáš Akvinský popisoval stav, do kterého se dostávali někteří mniši, jménem acedie. Jedná se o určitý druh netečnosti, nechuti k životu, dnes bychom řekli slovem deprese. Důležité je v tom člověka nenechat a zapojit ho do života, aby se v tom dlouhodobě neutápěl.

Z náboženského hlediska je etikoterapie dosažení klidu na duši. Prozkoumání svého nitra, dosažení harmonie a čistého svědomí. Nitro by měla v první řadě naplnit láska.

Láska k sobě, svému bližnímu a k Bohu.

3.4. Dobro a zlo – filosofické úvahy Ctibora Bezděka

Ctibor Bezděk se také zabýval pojmem **dobra** a **zla**, které se snažil objasnit ve svém 3. dílu *Etikoterapie*, pod názvem *Dobro a zlo*. Byla vydaná až po jeho smrti v roce 2015, zásluhou svého vnuka, Alexeje Bezděka. Byla rozdělena do dvou částí, kde v první autor hledá podstatu zla a ve druhé části pojednává o boji se zlem. Pojem dobra se vyskytuje pouze výjimečně.

Zlo je relativní a jeho podstata je v sobectví a odklonu člověka od Boha. Duch dává, ale hmota spíše bere. Původ zla najdeme v Bibli, jedná se o odklon Adama od Boha, když ho neposlechl a odtrhl jablko ze stromu poznání. Láska se považuje za tvořivou. Zlo může být duchovního původu, zlo může být společenské nebo jako důvod smrti.

⁷⁴ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapie. II.* [Olomouc]: Fontána, 2000, s. 202-208.

Zlo rozeznáváme kontrolou našich myšlenek. Pomáhá v tomto boji vroucí modlitba a citáty z Bible. Zlo je něco relativního, protože pro Boha zlo není. Absolutní je jenom Bůh, vše ostatní je relativní. Dle Ježíše lze najít původ zla v nitru člověka. Naše nitro je čištěno svědomím. K boji se zlem se potřebujeme věnovat citlivosti našeho svědomí a intuitivnímu poznání i trénováním naší vůle. Taktéž je důležitá kontrola podvědomí, to zajistíme podněty, které vycházejí z našeho vědomí, na které naše podvědomí rádo odpovídá. Nejúčinnějším pomocníkem v boji se zlem je naše odpuštění. Pochopit, znamená odpustit. Odpustit a zapomenout znamená duchovní růst. Neodpustit, nezapomenout a trvale v sobě nosit zlo, znamená naši duchovní smrt. Tvoření **dobra** a lásky je nejspolehlivější zbraň proti zlu. Taktéž i utrpení se zdá být účinným bojovníkem se zlem, protože utrpení zjemňuje duši. Ježíš jako vítěz nad zlem řekl památnou větu, která se stala zlatým pravidlem:⁷⁵ „Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy ve všem jednejte s nimi; v tom je celý Zákon i Proroci.“⁷⁶ Zlaté pravidlo nacházíme i negativní podobě ve Starém zákoně v knize Tobiáš: „Co nenávidíš, nikomu nečiň!“ (Tob 4,15).⁷⁷

Tolstoj tvrdí, že zlo způsobené člověkem nezkaží pouze jeho duši a neoloupí ho o pravé štěstí, ale obrací se nejčastěji proti tomu, kdo ho způsobil.⁷⁸ Každé násilí spočívá v tom, že jedni lidé pod hrozbou muk nebo smrti nutí jiné lidi, aby činili to, co si násilníci přejí. Jakmile se ale znásilňování otočí proti svým násilníkům, jejich role se otočí a zlo opět vyvolá další zlo.⁷⁹

Tolstoj, i když s násilím nesouhlasí, nachází pro něj omluvu v 5 bodech:

- násilí neodporuje učení Kristovu, je dovoleno, dokonce předepsáno křesťanům Starým i Novým zákonem

- na světě existují zločinci a musí se držet na uzdě, protože jinak zahyne celý svět i dobří lidé

⁷⁵ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Dobro a zlo: úvahy zakladatele etikoterapie o podstatě zla a o boji se zlem*. Vydání první. Olomouc: Fontána, [2015], s. 10-170.

⁷⁶ BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Dobro a zlo: úvahy zakladatele etikoterapie o podstatě zla a o boji se zlem*. Vydání první. Olomouc: Fontána, [2015], s. 170.

⁷⁷ Mt 7,12 „Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy ve všem jednejte s nimi; v tom je celý Zákon i Proroci.“ Odkaz na Nový zákon v L 6,31 „Jak chcete, aby lidé jednali s vámi, tak jednejte vy s nimi.“

⁷⁸ Srov. TOLSTOJ, Lev Nikolajevič. *Zákon násilí a zákon lásky*. Petrovice: ProfiSales s.r.o., [2016], s. 18.

⁷⁹ Srov. Tamtéž s. 20.

- když je zlo namířené osobně proti křesťanu, přestává být závazným neprotivení se zlu, a naopak je povinen k ochraně sebe i svých bližních

- požadavek neprotivení se zlu je požadavek jako každý jiný, nemusí mu být přikládán větší význam⁸⁰

Losskij, na rozdíl od Tolstého, se neztotožňuje s jeho výrokem „neodpovídat na zlo násilím“. Argumentuje příkladem, že aby zabránil znásilnění děvčete vojáky, postaví se jim se zbraní. Ve výjimečných případech je nezbytné použít fyzické prostředky k zabránění zla. Člověk, který zabránil zlu hrubými prostředky, je následně veden k pokání, jelikož se na tomto zlu částečně podílel.⁸¹

Losskij dělí zlo na základní (mravní, hlavně egoismus) a odvozené (důsledek pádu Bohem stvořených bytostí a egoismu, např. nemoci, tělesné smrti a přírodní katastrofy).

Základní zlo se je chápáno jako spirituálně-etické, které porušuje hodnoty, vyjadřuje se sebeláskou a egoismem.⁸²

Protože podle Losského Bůh nestvořil zlo. Zlo nelze pochopit, charakterizovat ani vymezit ke vztahu k dobru, protože dobro je Bůh.⁸³

Člověk konající zlo odsuzuje sám sebe do života v izolaci, nelásky, zoufalství a smrti.⁸⁴ Duchovně se rozvíjející člověk se zlem bojuje.⁸⁵

Bezděk tvrdí, že podstata zla je v sobectví a odklonu od Boha. Jako účinný lék v boji se zlem vidí odpuštění.

⁸⁰ Srov. TOLSTOJ, Lev Nikolajevič. *Království Boží ve vás*. [Petrovice]: ALMI, [2016], ©2016, s. 31-35.

⁸¹ Srov. SLÁDEK, Karel. *Nikolaj Losskij: obhájce mystické intuice: život a dílo Nikolaje Losského v prvorepublikovém i válečném (rozděleném) Československu*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2011, s. 128.

⁸² Srov. Tamtéž, s. 143.

⁸³ Srov. SLÁDEK, Karel. *Nikolaj Losskij: obhájce mystické intuice: život a dílo Nikolaje Losského v prvorepublikovém i válečném (rozděleném) Československu*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2011, s. 160-161.

⁸⁴ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapie. II.* [Olomouc]: Fontána, 2000, s. 162.

⁸⁵ Srov. Tamtéž, s. 164.

Seznam děl MUDr. Ctibora Bezděka:

Drobné příběhy – 1909 (sbírka povídek)

Dojmy od moře. Zápisky námořního lékaře – 1912 (cestopis)

Emilčin první krok do světa – 1918 (povídka)

Do nového života – 1921 (soubor úvah)

Do Maroka. Zápisky námořního lékaře – 1923 (cestopis)

Děti a jejich milí přátelé – 1927, 2005 (soubor povídek)

Vegetarism pro a proti – 1928 (duchovní literatura)

Etikoterapie – Záhada nemoci a smrti. Léčení mravností. I. – 1931, 1932, 1947,

1995, 2007 – (naučná literatura z lékařského prostředí)

Das Rätsel von krankheit und Tod. Ethikotherapie (Heilung durch Sittlichkeit)

- Zurich 1935 – (lékařská biologie, studie)

Děti a pohlavní život – 1932 (naučná literatura z lékařského prostředí)

Cesta za štěstím – 1934 (povídka)

O pohlavním životě – 1934 (naučná literatura z lékařského prostředí)

Poměr člověka k životu a práci – 1934 (úvaha)

Mirečkovo neštěstí – 1942 (povídka)

O súchotách – nedatováno (úvaha)

Záhada nemoci a uzdravení. Léčení duše a těla. II. – 2000 (naučná literatura

z lékařského prostředí)

Opožděné vzpomínky jasnopoljanské – nedatováno (sbírka povídek)

Vzpomínky a úvahy z mého života – nedatováno (autobiografická literatura)

Jak rád jsem žil – 2011 (autobiografická literatura)

O podstatě zla a o boji se zlem - (1939, rukopis) – (filosofická literatura)⁸⁶

⁸⁶ Srov. BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Dobro a zlo: úvahy zakladatele etikoterapie o podstatě zla a o boji se zlem*. Vydání první. Olomouc: Fontána, [2015], s. 9.

4. Pokračovatelé odkazu Ctibora Bezděka

Ctibor Bezděk měl své následovníky, mezi jeho nejznámější pokračovatele patří MUDr. Vladimír Vogeltanz, který působí v Čechách a Mgr. Vladimír Červenák, který působí na Slovensku.

MUDr. Vladimír Vogeltanz, který se dnes považuje za následovníka Ctibora Bezděka, se aktivně věnuje etikoterapii od roku 1993, vede poradnu v Praze, pořádá kurzy a pobyty a věnuje se psaní. Původně také pracoval jako lékař, ale rozhodl se, že chce léčit jinou cestou. Na rozdíl od Ctibora Bezděka, který etikoterapii vytvořil a inspiroval se různými autory své doby a uvádí je ve svých knihách, tak Vladimír Vogeltanz se inspiroje Ctiborem Bezděkem a čerpá přímo z jeho metody. Vogeltanz vydal knížky: *Co s doktorem 1*, *Co s doktorem 2* a *Co s doktorem 3*. *Etikoterapii* charakterizuje takto:

„Etikoterapie se zabývá uzdravováním nemocných vztahů. V nemravných vztazích k sobě a k druhým hledá příčiny nemocí člověka. Nemoc těla je z tohoto pohledu jen hmotným otiskem nemocné duše, která ještě nenalezla cestu k mravnímu řádu. Etikoterapeut je jen pasivním zrcadlem, které nabízí duchovní vhled do životní situace nemocného. Nemocný si sám nachází místo, kde se odklonil od zákona lásky a jednoty.

Je-li nalezeno a odstraněno nemocné přesvědčení v nitru a nemocný sám změní životní způsob, může teprve dojít ke skutečnému uzdravení v duši a tím i k vymizení hmotných příznaků v těle.

Etikoterapie neléčí. Je “pouze” pomocí při procesu sebeuzdravování a vědomého duchovního růstu těch, kteří už chtějí převzít zodpovědnost za svůj život do svých rukou a uzdravit se sami. Vzhledem k všeobecnému úpadku mravnosti je etikoterapie cestou uzdravení jedince i celé společnosti. Tím, že si klade za cíl zdraví ducha – duše – i těla, stává se etikoterapie medicínou budoucnosti.“⁸⁷

Pokud se nemocný rozhodne, že chce být zdrav, mělo by to být jeho vědomé rozhodnutí.

⁸⁷*Etikoterapie - Mudr. Vladimír Vogeltanz: etikoterapie.info* [online]. [cit. 2020-07-01]. Dostupné z: <https://etikoterapie.info/?show=etikoterapie>

Etikoterapie je samostatný komplexní preventivně léčebný systém. Tvoří ho individuální forma konzultací, kdy může hledající získat vhled do své životní situace, dále naději a impuls k práci na sobě. Formou skupinové terapie se k tomu ještě přidává sebevědomí a rozvine se pocit rovnocennosti a sounáležitosti s celkem. Etikoterapie nabízí porozumění a podporu všem stejně hledajícím. Postupem, jakým etikoterapeut začíná vyšetřovat nemocného je vyplnění dotazníku, na kterém si klient určí, v jaké fázi se zrovna nachází, je to jakýsi tachometr emocí. Na stránkách www.etikoterapie.info zájemce o etikoterapii najde vše potřebné k tomu, aby se dozvěděl o etikoterapii, objednal se na individuální terapii, přihlásil se na kurz etikoterapie nebo na skupinovou terapii, víkendový seminář či pobyt v přírodě.⁸⁸

Vogeltanz rozlišuje 3 pojmy:

- diagnózu a její příčiny v sobectví
- lékem je poznání, které vede k vykořenění zkaženého jáství
- smyslem terapie je přivést člověka k vlastní podstatě a přinutit ho ke změně myšlení.

Klasická medicína se zabývá hmotnými důsledky duchovních příčin. Léčitelská medicína jde o poznání hlouběji k příčině. Jejím cílem je zbavit se způsobu života, který vedl k nemoci. Pomoci může jak dobrý lékař, tak i léčitel, pokud pomůžou se zorientovat na to, co je v životě nejdůležitější – pravdu, naději a lásku.⁸⁹

Autor vnímá nemoc jako partnera, který upozorňuje na pochybení v našem životě. Pomocí intuitivního poradenství se snaží najít, kde je v člověku blok energie čili bolavé místo toho člověka. Přijde např. s bolavým kolenem – klasický lékař ho bude léčit s kolenem, kdežto léčitel jde hlouběji a místo kolene léčí ledviny. Nakonec zjistí, že původní příčinou jsou neurovnané vztahy v rodině, např. s tchýní. Na vině jsou negativní

⁸⁸ Srov. VOGELTANZ, Vladimír. *Co s doktorem 3: Cesta etikoterapie*. Olomouc: Fontána, 2018, s. 9-23.

⁸⁹ Srov. VOGELTANZ, Vladimír. *Co s doktorem*. Vydání první. Olomouc: Fontána, 1997, s. 69-74.

myšlenky, které mohou způsobit nemoc. Změnu můžeme nastartovat jenom my sami aktivním způsobem, hlavně změnou myšlení.⁹⁰

Za největšího nepřítele člověka považuje strach.⁹¹

Pro ilustraci diagnostiky nemoci uvádí dotazník pro ženy a muže.

Pro ženy: „Kdo nemusí doma sáhnout na nic? Kdo musí sáhnout na všechno? Kdo má pak upracované ruce? Kdo se doma nemusí starat o nic? Kdo se musí starat o všechno? Kdo je ustaraný?! Kdo nemusí myslet na nic? Kdo musí myslet na všechno? Koho bolí hlava?! Kdo je zvyklý starat se jen o odpočinek a o své zábavy? Kdo nemá ani chvíli na sebe a své zábavy? Kdo je unavený?! Kdo jenom polehává a posedává? Ale kdo je celý den na nohou? Koho pak bolí nohy?! Kdo se nemusí starat ani o sebe? Kdo se stará o všechny? Kdo se pak neumí postarat o sebe?! Kdo se pak nebude umět postarat o druhé?! Kdo za to může? Kdo je nesnesitelný, když na to neustále upozorňuje?“⁹²

Pro muže: Proč si myslíte, že takový dotazník jako pro ženy nepředkládám vám? Proč vaše partnerka trpí potížemi, kterými trpí? Může za to sama? Jaký na tom máte podíl Vy? Kdo to může napravit? Co pro to děláte vy? Co jste pro to udělal dnes? Co pro to uděláte právě teď?“⁹³

Pro etikoterapii je uchování zdraví bez morálnosti nemožné. Proto vede člověka k udržování ideálů morálnosti. Etikoterapie nekonkuruje medicíně, nabízí pouze jinou možnost přístupu.⁹⁴

Nemůžeme být mocní v životě druhých natrvalo, vyplýváme tím svou životní energii na úkor svého vlastního života a onemocní náš život. Je těžké si to uvědomit a je ještě těžší to změnit.⁹⁵

⁹⁰ Srov. VOGELTANZ, Vladimír. *Co s doktorem*. Vydání první. Olomouc: Fontána, 1997, s. 81-85.

⁹¹ Srov. Tamtéž, s. 120.

⁹² VOGELTANZ, Vladimír. *Co s doktorem 2*. Olomouc: Fontána, 2007, s. 124

⁹³ Tamtéž, s. 125.

⁹⁴ Srov. VOGELTANZ, Vladimír. *Co s doktorem 2*. Olomouc: Fontána, 2007, s. 129-130.

⁹⁵ Srov. Tamtéž, s. 66.

Pokud jsme rovnováhu udržovali léky a my jsme se rozhodli je neužívat, musíme na miskú vah položit něco zevnitř. Je to pevná víra a zdravé sebevědomí.⁹⁶

Je těžké říkat pravdu? A komu? Na tohle bychom si měli odpovědět – cizím lidem, blízkým lidem nebo sobě?⁹⁷

Náš původ je duchovní, tedy i původ všech nemocí je duchovní. Proto se musela objevit etikoterapie.⁹⁸ Zdravý je člověk, až když vědomě nebo nevědomě nepřisluhuje zlu a až když je nezávislý.⁹⁹ Vítězství zla nastane, když se stane normou čili zvykem např. zlozvyk lži.¹⁰⁰ Skutečnou příčinu nemoci zná nemocný sám. V jeho nehmotném nitru jsou ukryty podvědomé příčiny i možnosti uzdravení. Pokud se do svého nitra nemůže dostat sám, pomůže mu pomocí zrcadla, které mu nastaví terapeut. Proto si můžeme zkusit klást otázky sami, např.: jak jsme my na tom osobně, máme zdravou víru, máme zdravé myšlení, máme zdravé citění a máme zdravou vůli?¹⁰¹

Měli bychom si uvědomit několik věcí:

- náš původ je duchovní
- původ našich nemocí je také duchovní
- vznik nemoci v duchovní čili nehmotné oblasti se projeví v podobě příznaků nemoci ve hmotě
- materialisticky orientovaná medicína řeší jen důsledky, nikoli skutečné příčiny
- může chronické nemoci léčit, ale těžko vyléčit
- hlavní původcem svých nemocí je člověk, má svobodnou vůli a ve své nevědomosti ji obrací proti sobě nebo lidstvu

⁹⁶ Srov. VOGELTANZ, Vladimír. *Co s doktorem 2*. Olomouc: Fontána, 2007, s. 70.

⁹⁷ Srov. Tamtéž, s. 72.

⁹⁸ Srov. Tamtéž, s. 81.

⁹⁹ Srov. Tamtéž s. 103.

¹⁰⁰ Srov. Tamtéž, s. 116.

¹⁰¹ Srov. Tamtéž, s. 125.

- člověk je musí překonat a poučení vydobýt sám
- následně zaujmout k péči o zdraví nový aktivní vztah a přestane být trpně snášejším nemocným.

Nejdůležitější silou ovšem zůstává láska a záleží na tom, jak s ní zacházíme, zda zdravě nebo nemocně. Proto si ještě zkusme položit otázky: na kolik procent milujeme sebe, ostatní lidi a Boha? Nikdo zvenčí nemůže vyléčit naše nemocné vztahy. Pokud budeme milovat sebe, uzdravíme své tělo. Pokud budeme milovat druhé, uzdraví se naše duše a pokud budeme milovat Boha nade vše, náš duch splyne s jeho řádem a budeme žít v míru a klidu. V. Vogeltanz doporučuje vyzkoušet tuto metodu na 40 dnů.¹⁰²

Etikoterapii proto charakterizuje jako hledání skutečných příčin nemocí, léčbu zvyků, hledání podstaty, léčbu mravností a jako medicínu bez skalpelu. Je to léčba pro ty, kteří už dosáhli určitého stupně duchovního vývoje. Rozdíl mezi psychoterapií a etikoterapií vidí v tom, že v psychoterapii záleží na tom, jaký světonázor terapeut sdílí. Pokud bude materialisticky založený, půjde na léčbu formou léků. Etikoterapie dává onemocnění těla do souvislosti s mravním stavem duše. Na rozdíl od psychosomatiky má etikoterapie návstavbu, a to je aspekt morální. Apeluje na nesobeckost k sobě, druhým a náš vztah k Bohu. Nejdůležitějším faktem je, že člověk jde do sebe a uklízí zejména ve svém vlastním životě. Cílem léčebně-preventivní péče etikoterapie je, že klient si dokáže odhalit příčinu a odstranit ji ještě dříve, než se projeví v podobě nemoci. Udržet si zdraví znamená žít v lásce.¹⁰³

Křesťanství pojímá člověka jako trichotomii – člověka jako bytost tělesnou, duševní a duchovní. V oblasti vztahů Bůh jako bytost trojjediná zahrnuje Otce, Syna a Ducha svatého. Otec představuje vztah k rodičům, Syn vztahy se sourozenci a Duch svatý vztahy v rodině. Sládek a Kopecký popisují léčebné metody, které se používají v rámci klasické psychoterapie a v rámci péče duchovní, které mají mnoho společného. Dle autorů se etikoterapie v psychoterapeutickém léčení snaží odhalit stav lidské duše, její vlastnosti a prožitky, které ovlivňují stav organismu, který dříve oslaben snadněji podlehl

¹⁰² Srov. VOGELTANZ, Vladimír. *Co s doktorem 2*. Olomouc: Fontána, 2007, s. 127-129.

¹⁰³ Srov. Tamtéž, s. 127-148.

onemocnění. Inspirací k uzdravení je meditace Ježíše Krista jako terapeuta. Ježíš dával do souvislosti nemoc se stavem duše, s odpuštěním, obrácením a vírou v uzdravení.¹⁰⁴

Dle Opatrného z hlediska reakcí na špatnou diagnózu se nemocný potýká se 4 fázemi – popíráním, smlouváním, depresí a vyrovnáním. Křesťanská víra ukazuje nemoc, bolest a smrt jako průvodce lidských životů, vidí ji jako zkoušku, kdy jedinec zakouší bezmocnost, omezenost a svou ohroženost. Může to vést i ke vzpouře proti Bohu, ale i větší zralosti, k rozlišení, co je podstatné a důležité. Nemoc také často vyvolává hledání Boha a návrat k němu. Nemoc znamená pro člověka psychickou i fyzickou zátěž a velkou zkoušku víry.¹⁰⁵

Ruediger Dahlke je názoru, že člověka již neohrožuje příroda, nýbrž člověk ohrožuje člověka a přírodu. Z vnějšího ohrožení vzniká vnitřní ohrožení. Čím je větší, tak se zvyšuje tlak, úzkost a stísněnost a strach. Angina pectoris, úzkost hrudníku je vyústění jednoho symptomu skličující a tísnivé situace.¹⁰⁶

Srdce je podle Bible jako střed, jenž platí pro člověka jako celek, centrum lásky, náš nejvyšší smyslový orgán. Je také nejdůležitějším komunikačním orgánem, podle jehož projevů Bůh člověka pozná a dokáže odlišit.¹⁰⁷

V podstatě všechno se dá milovat, je to otázka hodnocení. Srdce nehodnotí a otevírá se všemu a všem. Milovat znamená otevřít se a vpustit objekt naší lásky dovnitř. Láska je také spojována s myšlenou spojení a splynutí, to předpokládá otevření vlastních hranic a rozšíření se.¹⁰⁸

Nejlépeším cvičením je naslouchat svému srdci, meditační kazety se zaměřením na vnitřní svět, lásku, přírodní zvuky atd. Meditace se zaměřuje na střed stejně jak se původně zaměřovala i medicína. V případě kardiaků je problém ztráta středu a tím i smyslu života. Mnich a filosof Steindl-Rast označuje srdce jako orgán nalézání smyslu, doporučuje se na něj soustředit a naladit na hlas Stvoření. Pokud toho člověk není

¹⁰⁴ Srov. SLÁDEK, Karel a KOPECKÝ, Viliam. *Spiritualita a psychosomatika*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2017, s. 43-79.

¹⁰⁵ Srov. OPATRNÝ, Aleš. *Spirituální péče o nemocné a umírající*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2017, s. 175.

¹⁰⁶ Srov. DAHLKE, Rüdiger. *Etikoterapie srdce: řeč srdce jako šance*. Vyd. 1. Olomouc: Fontána, ©2006, s.12.

¹⁰⁷ Srov. Tamtéž, s. 34-35.

¹⁰⁸ Srov. Tamtéž, s. 48.

schopen, začíná být život podle jeho pojetí absurdní. Kdo si neuvědomuje svoje vlastní pocity, neumí se o ně ani s nikým podělit, není schopen komunikovat. Musí se znovu naučit vyjadřovat to, co tlačí na povrch, a přitom neustále vnímat své tělo. Dobrou pomůckou je mírný a uvolněný dech.

Srdce jako střed a sídlo lásky stále čeká. Když se u něj projeví symptomy tělesného nebo duševního rázu, znamená to, že toužebně čeká na svého hostitele.¹⁰⁹

Původ etikoterapie lze hledat již u národů Mayů, kteří zjistili, že láska, klid a mír v naší duši nás ochrání. Přírodu bychom měli považovat za součást nás samých a neuvažovat o sobě jenom jako Já, ale jako My. Duše a tělo jsou jedno. Řecký filosof Sokrates věřil, že nemoc těla neexistuje bez duše. Jakmile onemocní duše, onemocní i tělo. Duše má schopnost poznání dobra a pravdy. Platón, Sokratův žák, pokračoval v jeho tezích a říkal, že tělo a duše by se neměly léčit zvlášť.

Tuto myšlenku aplikoval i kmen Toltéků již v 10. století a jejich učení rozvíjel Don Miguel Ruiz ve své knize Čtyři dohody, které zní: nehřešte slovem, neberte si nic osobně, nevytvářejte si žádné domněnky a dělejte vše, jak nejlépe dovedete. Na poslední myšlenku navazuje Eckhart Tolle. Tvrdí, že je zbytečné se zabývat minulostí a budoucností, důležité je žít v přítomnosti.¹¹⁰

Lidské tělo je nekompromisní. Etikoterapie svým způsobem léčby staví do rozporu vše, co není v souladu s pravdivostí. Pravdivost je považována za cnost, ke které by měl pacient směřovat. Buď na základě svého svědomí nebo tím, že je povinován být pravdivý před Bohem. Taktéž přirovnává etikoterapii k psychosomatice, akorát s tím rozdílem, že etikoterapie staví do popředí duchovní aspekty. Při svém léčení Ctibor Bezděk nejdříve pacienta vyšetřil klasickým klinickým způsobem a posléze se ptal na psychické problémy, co předcházelo propuknutí nemoci a po ní. Ctibor Bezděk byl hluboce věřící, a proto se to více projevovalo k jeho přístupu k pacientovi. Snažil se uvést život nemocného na správnou cestu a upravit jeho vztah k Bohu. Vladimír Vogeltanz nechá klienta si k němu

¹⁰⁹ Srov. DAHLKE, Rüdiger. *Etikoterapie srdce: řeč srdce jako šance*. Vyd. 1. Olomouc: Fontána, ©2006, s. 244-248.

¹¹⁰ Srov. MĚŘIČKOVÁ, Petra. *Etikoterapie jako léčebná metoda* [online]. Praha, 2015 [cit. 2021-5-21]. Dostupné z: https://theses.cz/id/qxb0sf/Bakal_sk_prce_Petra_M_i_kov.txt, s.11-13.

najít cestu sám, respektuje jeho životní směr. Oba se ovšem snažili vést nemocného cestou mravnosti ve vztazích.¹¹¹

V Bezděkových dílech nalezneme mnoho odkazů z Bible, což je důkazem, že autor byl silně věřícím člověkem a inspiroval se jejími texty. Často citoval Ježíše Krista a jeho postupy léčby. Vogeltanz žije v pozdějším období a v jeho textech se Bůh objevuje minimálně.

V Matoušově evangeliu Ježíš říká, že pokud odpustíme lidem jejich přestoupení, tak i nám odpustí Bůh. Pokud jim neodpustíme, tak ani nám Bůh neodpustí naše přestupky.¹¹²(Mt 6,14-15)

V Bibli jsou uváděné příklady, kdy Ježíš prokázal svou schopnost uzdravovat, např. při uzdravení malomocného nebo setníkova sluhu. Při uzdravení Petrovy tchýně postačil pouze dotek jeho ruky. Ale pozorujeme při tom jev, že nemocné uzdravila jejich víra a důvěra v Ježíše. Často také odpouštěl jejich hříchy a duše nemocného se uklidnila a nastalo uzdravení.¹¹³

Pro křesťanskou komunitu a pro ty, které leží na srdci dobro společnosti, by měla být rozhodující úloha rodiny. Rodina je svou povahou otevřená k přijetí života a manželství je svatyní života, přispívá k dobru společnosti prostřednictvím odpovědného otcovství a mateřství.¹¹⁴

Když člověk zjistí, že je milován Bohem, začne chápat svou transcendentní důstojnost. Bude vyhledávat společnost, setkávat se s jinými a budovat opravdové lidské vztahy. Církev chce k tomu přispět prostřednictvím sociální nauky, která se týká celého člověka a obrací se ke všem lidem.¹¹⁵

¹¹¹ Srov. LAŇKOVÁ, Renata. *Etikoterapie v pojetí Vladimíra Vogeltanze* [online]. Praha, 2008 [cit. 2021-5-21]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/18144/130121902.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. s. 19-26.

¹¹² Srov. *Bible: český ekumenický překlad : Písmo svaté Starého i Nového zákona včetně deuterokanonických knih*. 24. (15. opravené) vydání. Praha: Česká biblická společnost, 2018, s. 1238.

¹¹³ Srov. Tamtéž, s. 1241.

¹¹⁴ Srov. KATOLICKÁ CÍRKEV. Papežská rada pro spravedlnost a mír. *Kompendium sociální nauky církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 160-161.

¹¹⁵ Srov. Tamtéž, s. 20.

V křesťanském učení je stanoven jako nejvyšší zákon láska i jako vodítko pro způsob života. Nepřipouští žádné výjimky, stejným způsobem objímá jinověrce, vrahy, nenávidící nás a činící nám zlo.¹¹⁶

V Mt 5,43-48 Ježíš říká, že bychom měli milovat i své nepřátele a měli bychom se za ně modlit, abychom se přiblížili Bohu a šli jeho příkladem.¹¹⁷

Dalším vodítkem, jak lépe pochopit souvislost člověka a etiky, jeho morální vývoj, nalezneme v následujícím textu.

Dle Ptáčka se člověk vyznačuje trojí charakteristikou – ctižádostivostí, vůlí a rozumem. Tvoří ho tělo a duše. Jeho součástí jsou strachy, přání a očekávání jakožto pacientů a na straně druhé - lékařů, jsou pochybnosti, obavy i výčitky, které svírají jejich duši. V medicíně platí 2 pravidla: *Primum non nocere* – Především neškodit a *Salus aegroti suprema lex* – Zdraví pacienta je nejvyšším zákonem.¹¹⁸

Člověk prochází morálním vývojem, na což poukázal Lawrence Kohlberg, který se zabýval vývojovou psychologií a zaznamenal v životě člověka model morálního růstu jednotlivce - 6 stádií ve třech etapách:

Každý člověk prochází jednotlivými obdobími růstu a může se v kterémkoliv zastavit:

1. předkonvenční, předmorální

a) orientace na poslušnost, odměnu a trest – zde je patrná vázanost na situaci a snaha vyhnout se trestu

b) účelové jednání – správné je to, co uspokojuje osobní zájem, ale v úvahu jsou brány i potřeby ostatních a závazky vůči nim

¹¹⁶ Srov. TOLSTOJ, Lev Nikolajevič. *Zákon násilí a zákon lásky*. Petrovice: ProfiSales s.r.o., [2016], s. 33-34.

¹¹⁷ Srov. Tamtéž, s. 35.

¹¹⁸ Srov. PTÁČEK, Radek a kol. *Etické problémy medicíny na prahu 21. století*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 15-19.

2. konvenční

a) být hodným dítětem - konformismus ostatních (rodina, přátelé, spolupracovníci) před vlastními zájmy

b) orientace na zákon a pořádek – vědomá podpora společenského systému, vnitřní ztotožnění s pravidly, zákony a hodnotami

3. postkonvenční, autonomní

a) vědomá orientace na sociální dohodu a individuální práva – pocit spoluodpovědnosti za společenské hodnoty, víra v konsensus, demokracii, svobodu a spravedlnost

b) morální volba na základě pokynů svědomí – překročení osobního, společenského i dobového hlediska, vztah k universálním hodnotám lidské důstojnosti, posvátnosti života apod.¹¹⁹

Jedinec musí dle psychologa Erika Ericsona vyřešit na každém stupni vývoje určitý psychosociální konflikt. Když se mu to podaří, může postoupit dále, jinak je jeho vývoj pozdržen a ohrožen. Vývoj nekončí v období dospívání, ale pokračuje i v dospělosti.¹²⁰

Podle Freuda leží pocit viny už v dětství, pozdější pocity viny vyplývají z nedořešených pudových konfliktů a projevují se výtkami.¹²¹

Alfred Adler se častěji vyjadřuje k problémům viny, ale méně se táže po jejích příčinách, ale více k sledovanému účelu. Zabývá se objasněním toho, k čemu slouží a k čemu pocit viny vědomě používá.¹²²

U Carla Gustava Junga se setkáváme s vinou a se zlem. Zlo jako takové potkáváme v archetypech kolektivního vědomí, přirovnává ho ke „stínu“. Stín jsou vlastně přání a tužby člověka v dětství, které potlačí a v druhé polovině svého života je přijímá,

¹¹⁹ Srov. KACETL, Jaroslav. *Obchodní a podnikatelská etika*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, s. 14-15.

¹²⁰ Srov. LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, s. 242.

¹²¹ Srov. WEBER, Helmuth. *Všeobecná morální teologie*. Překlad Miroslav Kratochvíl. 1. vyd. Praha: Zvon, 1998, s. 270-273.

¹²² Srov. Tamtéž, s. 273.

ztotožňuje se s nimi. Přijmutím archetypu sebe samého dokončuje proces individuace.¹²³
„Odpírání uskutečnit kroky individuace naznačené „sebou“ je vlastní vina člověka.“¹²⁴

Jiří Palka představuje meditaci, pomocí které můžeme posilovat v sobě bezpodmínečnou lásku: „Až budete sami doma, v tichu a klidu, zavřete oči a představte si, že sedíte někde vysoko na vrcholu hory a hledíte na krajinu pod sebou. Jsou tam pole a lesy, vesnice a města, řeky, lidé, zvířata, ptáci. Pokuste se zahrnout to všechno svojí dobrotou, svou laskavostí. Pokuste se vyvolat v sobě aspoň slabý paprsek laskavosti směřující k tomu všemu, aniž byste se ohlíželi, že tam v té krajině, sahající až k obzoru, jsou věci dobré a méně dobré, čisté a nečisté, lidé milí a nemilí. Když k tomu přistoupíte s dobrotou srdce a čistotou úmyslu, pocítíte po chvíli, jak velká vlna laskavosti vás zavalí. Jako by se ten tenký paprsek vaší laskavosti od horizontu odrazil a mnohonásobně zesílený se k vám vrátil. Když to uděláte několikrát, zjistíte, že schopnost vyvolat v sobě laskavost k veškerenstvu ve vás vzroste. Jednoho dne nebude obtížné místo laskavosti vyslat svou nic nežadající lásku. Čím lépe se vám to povede, tím větší odezvu to bude mít. Ale nebude to láska, jak ji zná většina lidí. Bude to láska, která nic nechce. Neočekává žádnou odměnu. Neočekává dokonce ani žádnou odezvu. Je to láska, která se jen dává. Je to láska pro lásku samu. Jenom tato láska má tu vlastnost, že se k vám bude bezprostředně automaticky vracet.“¹²⁵

¹²³ Srov. WEBER, Helmuth. *Všeobecná morální teologie*. Překlad Miroslav Kratochvíl. 1. vyd. Praha: Zvon, 1998, s. 274-276.

¹²⁴ WEBER, Helmuth. *Všeobecná morální teologie*. Překlad Miroslav Kratochvíl. 1. vyd. Praha: Zvon, 1998, s. 276.

¹²⁵ PALKA, Jiří. *Jak zažít Boha bez drog: zážitky nevěřících*. Vyd. 1. Jablonec nad Nisou: Jiří Palka, 2000, s. 21.

Závěr

Na základě Bezděkova díla jsme zjistili, že strach je mocný nepřítel a ze strachu samotného můžeme onemocnět. Nejvíce nám může uškodit naše pýcha a sobectví. Důležitá je jasná mysl, pozitivní myšlení a důvěra, že se situacelepší. Na nemoci psychického a nervového rázu Bezděk doporučuje zdravou stravu, hodně spánku nebo změnu prostředí. Jak bylo patrné z napsaných řádků, ze všeho nejdůležitější je láska. Ta má moc všechno překonat, ať už v jakékoliv formě – k bližnímu, partnerovi nebo Bohu.

Odkaz Ctibora Bezděka stále žije a nadále ho udržuje jeho rodina. Ctibor Bezděk napsal i 3. díl *Etikoterapie*, který nebyl vydán vlivem politické situace během nacizmu a následně komunismu. Na základě komunikace s jeho vnukem, Mgr. Alexejem Bezděkem, jsem zjistila, že 3. díl *Etikoterapie* je knížka s názvem *Dobro a zlo*, kterou se nakonec povedlo vydat.

Dle Ctibora Bezděka je etikoterapie vlastně psychoterapií, která se pomocí obvyklých pomůcek a složek snaží zjistit mravní stav duše, utvrdit její dobré vlastnosti, odstraňovat její kazy. Snaží se životu nemocného dát správný směr tím, že ho učí hledat Boha, blížit se k němu a hledat v něm útočiště ve svých nedostatcích a bédách.

Jeho pokračovatelem je Vladimír Vogeltanz, také lékař, který po 15 letech klasické medicíny přešel na léčení etikoterapií. Věnuje se tomu více než 20 let. Po analýze jeho knih je zřejmé, že na člověka působí hlavně vztahy, které jsou základem pro jeho další vývoj. Pokud žije v neharmonických poměrech, cítí negativní pocity, jeho duše tím trpí. To se projeví v tělesných potížích, ať už v žaludeční nebo srdeční oblasti nebo jiném oslabeném orgánu.

Jeho charakteristika pro etikoterapii je hledání skutečných příčin nemocí, léčba zvyků, hledání podstaty, léčba mravností a jako medicínu bez skalpelu. Je to léčba pro ty, kteří už dosáhli určitého stupně duchovního vývoje.

Pro Sládka a Kopeckého se etikoterapie v psychoterapeutickém léčení snaží odhalit stav lidské duše, její vlastnosti a prožitky, které ovlivňují stav organismu, který dříve oslaben snadněji podlehl onemocnění.

Na Slovensku je pokračovatelem etikoterapie Mgr. Vladimír Červenák, který také vede kurzy etikoterapie a pořádá i pobytové semináře na Moravě ve Střílkách.

V příloze přikládám korespondenci s vnukem MUDr. Ctibora Bezděka, Mgr. Alexejem Bezděkem, jeho soukromé fotografie, děkovní dopis námořníka z Bellony určený MUDr. Ctiboru Bezděkovi, vyjádření VZP ČR a Ministerstva zdravotnictví ČR k proplácení úhrad za etikoterapii. Součástí je také vyjádření Českého klubu skeptiků Sysifos k léčebné metodě zvané etikoterapie a vyplněné dotazníky ohledně etikoterapie Mgr. Vladimírem Červenákem a PaedDr. Dagmarou Saritou Poliakovou.

Etikoterapie nadále žije, je to jedna z možností alternativní léčby, zahrnuje celostní přístup k nemocnému, snaží se pomocí různých diagnostických metod získat od klienta co nejvíce informací, ne jenom fyzických obtíží, ale i psychických, sociálních, ale i pohled do jeho nitra, zda žije v souladu se svým svědomím, zda má vyřešené vztahy se svým okolím a blízkými. Nemocný musí v první řadě začít od sebe a podívat se na svůj život nezaujatými očima. Jedná se o neinvazivní metodu.

Na závěr bych si dovolila podotknout, že jestli sv. Pavel byl prvním křesťanským etikem, tak Ježíš byl dle slov Mgr. Alexeje Bezděka prvním etikoterapeutem.

Abych pochopila podstatu etikoterapie v praxi, rozhodla jsem se zúčastnit týdenního pobytu na Šumavě od 9. do 16. srpna 2020 s vedením pana MUDr. Vladimíra Vogeltanze. Mohu jenom potvrdit, že pobyt nastartoval změnu postojů a pohledů na různé vztahy a situace díky interakci dalších účastníků v kombinaci se změnou prostředí, stravy a trávením volného času. Mohu porovnat skupinovou terapii na Psychosomatické klinice, kterou jsem navštěvovala 1 rok 1x týdně cca od listopadu 2016 do prosince 2017 a týdenní pobyt na Šumavě s etikoterapií. Týdenní intenzivní kurz s etikoterapií byl účinnější než ambulantní léčba na Psychosomatické klinice, která trvala 1 rok.

Seznam literatury

BEZDĚK, Ctibor Hugo a BEZDĚKOVÁ, Olga, ed. *Jak rád jsem žil: paměti MUDr. Ctibora Bezděka*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2011. 885 s., [32] s. obr. příl. Paměť; sv. 38. ISBN 978-80-200-1982-0.

BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Dobro a zlo: úvahy zakladatele etikoterapie o podstatě zla a o boji se zlem*. Vydání první. Olomouc: Fontána, [2015], ©2015. 219 stran. ISBN 978-80-7336-814-2.

BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Etikoterapie: záhada života a smrti: léčení mravností*. Vyd. 1. Praha: Gemma89, 1995. 284 s. ISBN 80-85206-99-4.

BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapie. II.* [Olomouc]: Fontána, 2000. 214 s., [7] s. obr. příl. ISBN 80-86179-45-1.

Bible: český ekumenický překlad : Písmo svaté Starého i Nového zákona včetně deuterokanonických knih. 24. (15. opravené) vydání. Praha: Česká biblická společnost, 2018. ISBN 978-80-7545-077-7.

DAHLKE, Rüdiger. *Etikoterapie srdce: řeč srdce jako šance*. Vyd. 1. Olomouc: Fontána, ©2006. 264 s. ISBN 80-7336-381-X.

KACETL, Jaroslav. *Obchodní a podnikatelská etika*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. 98 s. ISBN 978-80-7435-095-5.

KATOLICKÁ CÍRKEV. Papežská rada pro spravedlnost a mír. *Kompendium sociální nauky církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. 534 s. ISBN 978-80-7195-014-1.

LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. Psyché. ISBN 80-247-1284-9.

OPATRŇÝ, Aleš. *Spirituální péče o nemocné a umírající*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2017. 175 stran. Bibliotheca theologica; 8. ISBN 978-80-7465-269-1.

PALKA, Jiří. *Jak zažít Boha bez drog: zážitky nevěřících*. Vyd. 1. Jablonec nad Nisou: Jiří Palka, 2000. 100 s. ISBN 80-238-5535-2.

PITTER, Přemysl a ŠIMEK, Eduard, ed. *Výzvy a úvahy: výběr z článků Přemysla Pittra, Sbratření 1924-1941*. Vyd. 1. V Praze: Pedagogické muzeum J.A. Komenského, 2009. 139 s. ISBN 978-80-86935-11-9.

PTÁČEK, Radek a kol. *Etické problémy medicíny na prahu 21. století*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. 519 s. Edice celoživotního vzdělávání ČLK. ISBN 978-80-247-5471-0.

SLÁDEK, Karel a KOPECKÝ, Viliam. *Spiritualita a psychosomatika*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2017. 116 stran. ISBN 978-80-7465-287-5.

SLÁDEK, Karel. *Nikolaj Losskij: obhájce mystické intuice: život a dílo Nikolaje Losského v prvorepublikovém i válečném (rozděleném) Československu*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2011. 210 s. ISBN 978-80-7465-000-0.

TOLSTOJ, Lev Nikolajevič. *Království Boží ve vás*. [Petrovice]: ALMI, [2016], ©2016. 190 stran. ISBN 978-80-87494-20-2.

TOLSTOJ, Lev Nikolajevič. *Zákon násilí a zákon lásky*. Petrovice: ProfiSales s.r.o., [2016], ©2016. 98 stran. ISBN 978-80-87494-24-0.

VOGELTANZ, Vladimír. *Co s doktorem 2*. Olomouc: Fontána, 2007. ISBN 80-7336-357-7.

VOGELTANZ, Vladimír. *Co s doktorem 3: Cesta etikoterapie*. Olomouc: Fontána, 2018, 180 s. ISBN 978-807336-933-0.

VOGELTANZ, Vladimír. *Co s doktorem*. Vydání první. Olomouc: Fontána, 1997- . svazků. ISBN 80-86179-01-X.

WEBER, Helmuth. *Všeobecná morální teologie*. Překlad Miroslav Kratochvíl. 1. vyd. Praha: Zvon, 1998. 366 s. Theologica; sv. 2. Studium; sv. 89. ISBN 80-7021-292-6.

Internetové zdroje

Carl Gustav Jung citáty [online]. [cit. 2020-07-02]. Dostupné z: <https://citaty.net/vyhledavani/?h=Carl+Gustav+Jung&page=3>

Citáty a přísloví [online]. [cit. 2020-07-07]. Dostupné z: <http://the.cz/citaty/index.php?page=autori&autor=260>

Český statistický úřad [online]. [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt->

vyhledavani&bkv=bMOpa3k.&vyhltext=1%C3%A9ky&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P
~_S~759_null_null_&katalog=all&skupId=2321&pvo=ZDPQ03

Etikoterapie - Mudr. Vladimír Vogeltanz: etikoterapie.info [online]. [cit. 2020-07-01].
Dostupné z: <https://etikoterapie.info/?show=etikoterapie>

LAŇKOVÁ, Renata. *Etikoterapie v pojetí Vladimíra Vogeltanze* [online]. Praha, 2008
[cit. 2021-5-21]. Dostupné z:
<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/18144/130121902.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

MĚŘIČKOVÁ, Petra. *Etikoterapie jako léčebná metoda* [online]. Praha, 2015 [cit. 2021-5-21].
Dostupné z: https://theses.cz/id/qxb0sf/Bakal_sk_prce_Petra_M_i_kov.txt

Sigmund Freud citáty [online]. [cit. 2020-07-02]. Dostupné z:
<https://citaty.net/autori/sigmund-freud/>

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 - *Výdaje za léky rychle rostou* [online]. [cit. 2020-07-29]. Dostupné z:
<https://www.novinky.cz/ekonomika/clanek/vydaje-za-leky-rychle-rostou-za-rok-delaji-83-miliard-40271403>

Obrázek č.2 - *Výdaje za léky rychle rostou* [online]. [cit. 2020-07-29]. Dostupné z:
<https://www.novinky.cz/ekonomika/clanek/vydaje-za-leky-rychle-rostou-za-rok-delaji-83-miliard-40271403>

Obrázek č.3 – *Ctibor Bezděk* [online]. [cit. 2021-5-20]. Dostupné z:
<http://www.nakladatelstvimillennium.cz/bezdek-ctibor/>

Obrázek č.4. - *Vladimír Vogeltanz* [online]. [cit. 2021-5-20]. Dostupné z:
<https://etikoterapie.info/>

Obrázek č. 5 – Pohled z okna v Senohrabech (Zdroj: archiv Mgr. Alexeje Bezděka)

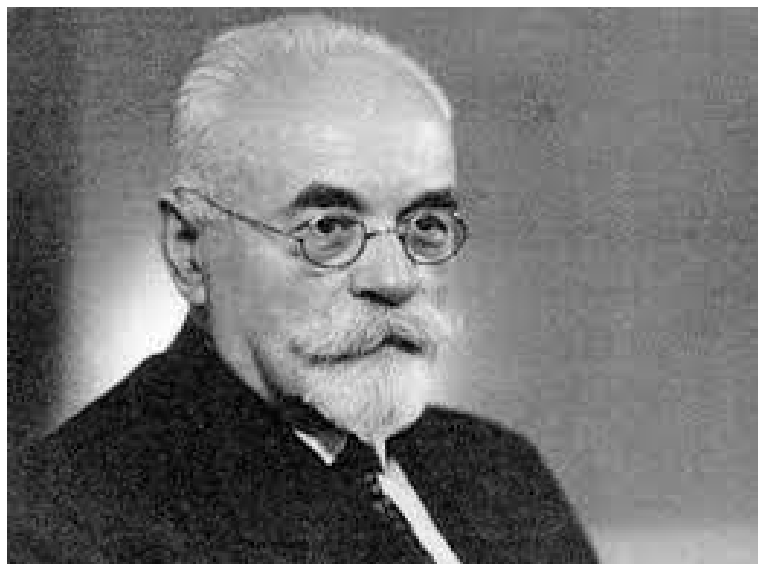
Obrázek č. 6 – Na zahradě v Senohrabech (Zdroj: archiv Mgr. Alexeje Bezděka)

Obrázek č. 7 – Mgr. Vladimír Červenák v Senohrabech (Zdroj: archiv Mgr. Alexeje Bezděka)

Obrázek č. 8 – Mgr. Vladimír Červenák, Mgr. Alexej Bezděk a jeho žena PhDr. Olga Bezděková na hřbitově v Mirošovicích (Zdroj: archiv Mgr. Alexeje Bezděka)

Příloha

Příloha č. 1

Obrázek č. 3. – MUDr. Ctibor Bezděk

Příloha č. 2

Obrázek č. 4 – MUDr. Vladimír Vogeltanz

Příloha č. 3 - Korespondence s Mgr. Alexejem Bezděkem – vyplnění dotazníku

31.7.2020

1. Seznámení s principy etikoterapie

Byla to maminka, která již od mého dětství nacházela příčinu mých - i krátkodobých onemocnění - a to v odchylkách od slušného chování (lenost, hrubost, nekázeň, odmítání...) A také odklon od křesťanského chování a vynechání ranní modlitby (bezmyslenkovité drmolání slov).

Vedla mne ke zpytování svého chování a svědomí. Chřipka nebo angina byla signálem, kdy se moje vyšší Já ozvalo zřetelným napomenutím a tedy onemocněním. Moje Vyšší Já protestovalo a žádalo nápravu mého chování.

V době mého dětství Děd Ctibor léčil v Trojické ulici v Praze a do Senohrab přijížděl začátkem víkendu - což byl pro mne ten největší svátek. To jsme šli "s dědou do lesa" do bližšího nebo vzdálenějšího okolí, jeli Posázavským Pacifikem několik stanic a pak se pěšky vraceli zpátky domů. Bylo to pro mne to nejkrásnější období, na které nejraději vzpomínám.

Ta relace HŘÍCH - > NEMOC nemusí být vždy průhledná. Diskutoval jsem kdysi s farářem. Vyprávěl mi o spravedlivém muži, který umíral ve velkých mukách. Ve svém životě sice konal jen a jen dobro, ale my nevíme, jaký byl jeho život předchozí.

Jan 9:2 „Mistře,“ ptali se Ježíše učedníci, „proč se narodil slepý ...

„Mistře,“ ptali se Ježíše učedníci, „proč se narodil slepý? Zhřešil on, nebo jeho rodiče? Toto místo je považováno za rozhovor o reinkarnaci. "

2. " Z jistých pramenů jsem se dočetla, že do svých 40 let ještě nežil zdravým životním stylem – jedl maso, pil alkohol a kouřil. "

Ano - je to tak. Leč, s tím alkoholem to neplatí doslova. Na studiích ve Vídni se pohyboval mezi přáteli, jejichž vztah se zachoval po celý jeho život.

Byl to např. pozdější rektor brněnské univerzity, univ. prof. MUDr. Frant. Berka.

Zač. 50. let komunistický režim zrušil soukromé ordinace. Nicméně Dědova ordinace fungovala ještě přes půl roku a v ní děd umožnil ordinovat svým bývalým spolužákům: Karlu Šantrůčkovi a Adolfu Bartoškovi. Vtipní Pražané vzápětí reagovali pojmenováním " Ordinace U TŘÍ DĚDKŮ".

Medicínu studoval děd Ctibor ve Vídni a právě v té době přijela do Vídně budoucí Ctiborova manželka. Studovala medicínu v Curychu a do Vídně přijela na stáž, kde si chtěla rozšířit své vzdělání. Její kroky vedly přímo do slovanského spolku TATRAN, POTAŽMO NÁROD. Seznámila se se členy spolku a mladý Bezděk ji provázel a seznamoval s romantickým okolím Vídně. Při jedné vycházce byl mladý Ctibor zaskočen otázkou: " V čem vidíte vy, Ctibore, smysl Vašeho života " Smysl života pak našel v životě "pro druhé lidi". Společně s jeho manželkou - lékařkou pomáhali lidem trpícím, nemocným, chudým, hledajícím a nešťastným. Toto zjištění uplatňoval i jako námořní lékař během 1. světové války o čem svědčí děkovný dopis.

3. " Váš dědeček napsal i 3. díl Etikoterapie, kterou se nepovedlo vydat. Je známo, co se s ní stalo a o čem se v ní pojednávalo? "

Nakladatelství FONTÁNA, v r. 2015 vydalo knihu DOBRO A ZLO ÚVAHY ZAKLADATELE ETIKOTERAPIE O PODSTATĚ ZLA A O BOJI SE ZLEM.

Knihy bývala a někdy ještě je označována jako 3. díl Etikoterapie.

Názvy několika kapitol:

Dualismus člověkovy bytosti - Relativnost zla - O boji se zlem. Příčiny neúspěchu tohoto boje - O prostředcích boje se zlem - Tajemství odpuštění - Význam dobra v boji se zlem - Utrpení a násilí - Ježíš, nejspolehlivější vítěz nad zlem - Ohlasy na podstatu zla a o boji se zlem.

4. „Etikoterapii v České republice se věnuje zejména Mudr. Vladimír Vogeltanz, který pořádá kurzy, přednášky, skupinovou terapii a pobyty v přírodě. Jakou budoucnost vidíte pro tuto léčbu Vy.“

Pan doktor Vladimír Vogeltanz se etikoterapii věnuje dlouhodobě a bytostně. Intuitivně vycítí problém pacienta, citlivě mu pokládá dotazy a pak už jen poslouchá a vnímá. Porozumí pacientově situaci - zda nemá svoji tchyni v žaludku a pak se nemůže divit, že má žaludeční katary, případně i žaludeční vředy.

Tato metoda rozhovoru, založená na vzájemné důvěře, spolehlivě řeší problémy nemocných pacientů.

Za doktorem Vogeltanzem jezdí pacienti nejen z Čech, ale i ze Slovenska. Je stále hledaným lékařem, který uzdravuje bez použití chemoterapie.

Chápu, že pro naplnění Vaší práce potřebujete jednoznačné formulace. Zatímco Vám dnes posílám citově nastíněné vyprávění. Ale Vy si jistě poradíte a přebytečný balast, snadno zredukujete.

S pozdravem a přáním úspěchu a zdaru ve Vaší práci i v osobním životě

Alex Bezděk

**Děkovný dopis námořníka z Bellony adresovaný Mudr. Ctiboru Bezděkovi
přeposlaný Mgr. Alexejem Bezděkem ze dne 1.8.2020**

Po letech jsem dostal ke svým šedesátým narozeninám milý dopis od jednoho námořníka, s kterým jsem sloužil kdysi na stejné lodi, na Belloně. Pro zajímavost jej zde zařazuji

V Opavě, dne 24. března 1932

Vysoce vážený pane doktore! S potěšením dozvídám se, že se dožíváte, vysoce vážený pane doktore, při svěží síle a zdraví svých šedesáti. Přicházím sice s mou gratulací pozdě, leč nebylo mně za žádnou cenu možné dopídit se Vaší adresy. Myslel jsem, že dlíte dosud někde v Hallu nebo na Slovensku. S nevšední úctou a vděčností vzpomínám Vás, pane doktore, z válečné přístavní lodi Bellony, kdež jsme prožili za aery surového despoty Descoviče pravá muka. Byl jste to Vy, vysoce vážený pane doktore, který s námi cítil skutečně jako lékař a těšil nás v těžkých chvílích světového zápasu a přikládal náplasti hojivé na naše rány ve formě „dienstfähig“ a několika dnů „dienstfrei“. Nezapomenu nikdy toho, když jsem měl být jako „pu“ poslán trestně na frontu s jinými ku pěchotě, že jste to byl jen Vy, který řekl své: „Front a několika dnů „dienstfrei“. Nezapomenu nikdy toho, když jsem měl být jako „pu“ poslán trestně na frontu s jinými ku pěchotě, že jste to byl jen Vy, který řekl své: „Front a několika dnů „dienstfrei“. Nezapomenu nikdy toho, když jsem měl být jako „pu“ poslán trestně na frontu s jinými ku pěchotě, že jste to byl jen Vy, který řekl své: „Front a několika dnů „dienstfrei“. Nezapomenu nikdy toho, když jsem měl být jako „pu“ poslán trestně na frontu s jinými ku pěchotě, že jste to byl jen Vy, který řekl své: „Front auglich!“

Díky Vám ještě jednou, co jste mně dobrého prokázal. V duchu prosím Všemohoucího, by Vás ještě dlouhá a dlouhá léta ku zmírnění utrpení lidstva zachovati ráčil. Přijměte, pane doktore, laskavě tento projev jako vděčnost, tryskající z hloubi mého srdce, které Vám na pověstné Belloně plně náleželo. S projevem bezmezného úcty a oddanosti

Vděčný Vám Rudolf Gudrich úředník v Opav, Černá ulice 25

S pozdravem

Alexej Bezděk

Fotky ze soukromého archivu Mgr. Alexeje Bezděka ze dne 3.8.2020

Obr. č. 5 – Pohled z okna v Senohrabech

Obr. č. 6 – Na zahradě v Senohrabech

Obr. č. 7 – Mgr. Vladimír Červenák v Senohrabech

Obr. č. 8 – Mgr. Vladimír Červenák, Mgr. Alexej Bezděk a jeho žena PhDr. Olga Bezděková na hřbitově v Mirošovicích

Příloha č. 4 - Korespondence s VZP ČR ohledně úhrady etikoterapie pojišťovnou ze dne 5. 8. 2020

Vážená paní Holcová,

odpovídám na Váš dotaz týkající se úhrady psychosomatické léčby.

Hned na začátku musím vyvrátit poměrně rozšířenou mylnou představu, že o tom, jaká péče bude či nebude hrazena z veřejného zdravotního pojištění, rozhoduje VZP (či jakákoliv jiná zdravotní pojišťovna).

VZP (a všechny ostatní zdravotní pojišťovny) nakládají s veřejnými penězi a při tom musí postupovat podle platné legislativy.

To, jaká péče bude hrazena z těchto veřejných peněz, stanoví vyhláška ministerstva zdravotnictví ČR č. 134/1998 Sb., která obsahuje Seznam zdravotních výkonů hrazených z veřejného zdravotního pojištění. Tato vyhláška (a v ní obsažený Seznam) je vydávána vždy jednou za rok spolu s Úhradovou vyhláškou.

Velice zjednodušeně – Seznam stanoví, jaká péče bude v následujícím roce zdravotními pojišťovnami hrazena a Úhradová vyhláška říká, jaká bude výše úhrad. Není to tedy tak, že by si jakákoliv pojišťovna řekla, že se jí nechce hradit např. nějakou operaci či jinou péči a prostě ji nehradila. Stejně tak to nefunguje ani obráceně – pojišťovna se nemůže rozhodnout, že bude z peněz vybraných na pojistném hradit např. etikoterapii či jinou léčbu.

Postup je takový, že příslušná odborná společnost vytvoří návrh nového výkonu, který pošle na MZ ČR k projednání v Pracovní skupině k Seznamu zdravotních výkonů.

Pokud je výkon Pracovní skupinou projednán a odsouhlasen, je pak MZ ČR zařazen do některé následující novely Seznamu zdravotních výkonů.

Takže pokud chcete zjistit, proč je (či není) nějaká péče zařazena mezi služby hrazené z veřejného zdravotního pojištění, obraťte se na ministerstvo zdravotnictví.

S pozdravem

MUDr. Ivana Chudomelová
Revizní lékařka

t (+420) 952 226 743

VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA ČR

www.vzp.cz | Sledujte nás nově na [facebook.com/vzpcr](https://www.facebook.com/vzpcr)

7. 8. 2020

Stanovisko VZP k etikoterapii:

Etikoterapie není uvedena v Seznamu zdravotních výkonů, nemůže být tedy hrazena z prostředků veřejného zdravotního pojištění.

Kdo o zařazení výkonů do Seznamu rozhoduje a jaký je při tom postup, jsem Vám již podrobně popsala v předchozím emailu.

Jak to bude v budoucnu s hrazením etikoterapie, Vám opravdu může odpovědět pouze MZ ČR.

S pozdravem a přáním hezkého dne.

Chudomelová

Příloha č. 3 – Vyjádření Ministerstva zdravotnictví k proplácení etikoterapie

Vážená paní **Katarína Holcová** kmaazova@email.cz

Váš dopis ze dne: 7.10.2020

Praha 20. 10. 2020

Č. j.: MZDR 45193/2020*MZDRX01CCNP7*-2/CAU

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

MZDRX01CCNP7

Věc: Proplácení etikoterapie zdravotními pojišťovнами

Vážená paní Holcová,

odpovídám na Váš dotaz týkající se proplácení léčby etikoterapie z veřejného zdravotního pojištění.

Etikoterapie je řazena do metod alternativní či komplementární medicíny, u nichž nebyly účinky na pacienta prokázány cestou řádného vědeckého procesu založeného na důkazech a od klasické medicíny se liší i svými principy. Většina alternativních postupů není využívána namísto klasických léčebných metod, ale jako jejich možný doplněk, s účelem podpořit účinek medicíny založené na důkazech (EBM – Evidence Based Medicine).

Metody alternativní medicíny, tedy i etikoterapie, nejsou standardně hrazeny z veřejného zdravotního pojištění. K tomu, aby mohly být určité léčebné metody hrazeny z veřejného zdravotního pojištění, musí splňovat obecné právní požadavky týkající se zdravotních služeb (viz zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů) a dále podmínky úhrady zdravotních služeb z veřejného zdravotního pojištění (zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů). Postup při zařazování nových zdravotních výkonů do úhrad z veřejného zdravotního pojištění se rovněž řídí zákonem

č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. Ministerstvo zdravotnictví nemá námitky k uvedení této odpovědi ve Vaší diplomové práci.

S pozdravem

Mgr. Pavlína Žilová ředitelka odboru regulace cen a úhrad
podepsáno elektronicky

Ministerstvo zdravotnictví, Palackého náměstí 375/4, 128 01 Praha 2
tel./fax: +420 224 971 111, e-mail: mzcr@mzcr.cz, www.mzcr.cz

Příloha č. 4 - Korespondence s Českým klubem skeptiků Sysifos ze dne 6. 8. 2020

Vážená paní Holcová,

Etikoterapie dr. Bezděka vznikala před sto lety, jde o dílo řadového lékaře vzdělaného podle zásad medicínského studia druhé poloviny 19. století. Tedy lékaře, který měl sice studijním plánem předepsané dobré znalosti anatomie lidského těla, vesměs lepší než dnešní studenti medicíny, ale jinak byly znalosti o biologii člověka a tím spíše o biologii chorob tehdejších lékařů chabé. To nemyslím nijak zle, prostě řada důležitých poznatků teprve čekala na svůj objev. Ve výsledku tak mohly dávat smysl i spekulace, které později neobstály. To ale nebyla žádná výjimka nebo výstřednost, vesměs se jednalo o spekulace vycházející z toho mála poznatků, které měl dotyčný k dispozici. Dr. Bezděk sám o sobě je tím jen zajímavou kapitolou z dějin medicíny a cokoliv, co by připomínalo výsměch, by bylo stejně hloupé jako smát se postupům středověkých lékařů - a z tohoto důvodu by neměla patřit do oblasti našeho zájmu.

Etikoterapie v podání dr. Vogeltanze a dalších, kteří v zásadě nekriticky přebírají staré spekulace, aby k nim přistupovali jako k doloženým tvrzením, si naši pozornost rozhodně zasluhuje. A to nejen z důvodů dejme tomu akademické čistoty, vzhledem k silným proklamacím bych si ji dovolil aktuální etikoterapii zařadit mezi postupy s nepřímým rizikem, tj. s významným rizikem, že nemocný pod vlivem terapeuta zanedbá svůj stav.

Důvody pro odmítání etikoterapie lze shrnout do dvou velkých skupin:

1. Jakýkoliv diagnostický, terapeutický či preventivní postup se vyznačuje tím, že je možné jeho klinickou efektivitu a bezpečnost testovat. Někdy je to snadné, jindy vyžaduje takové testování poněkud složitější přístup, který by vyloučil sebeklam a nespecifické působení

(placebo), někdy jsou komplikace etického charakteru, ale v principu je možné nějakým způsobem testovat vždy. I když se terapeut pokusí o úhybný manévr (např. tvrzení o aktivaci samoúdržavných mechanismů), stále má být výsledkem působení zlepšení zdravotního stavu, tedy zlepšení měřitelné a hodnotitelné. Problém absence průkazu klinické efektivity je spíše problém lékařské etiky, terapeut totiž účtuje peníze na výkon, u kterého nedisponuje spolehlivou informací o tom, zda je schopen alespoň s nějakou šancí pomáhat. Absence průkazu bezpečnosti je horší, protože každý postup spočívající v jakékoliv intervenci může být nebezpečný. I když se to nezdá, tak i laická psychoterapie provedená přístupem "slon v porcelánu" může napáchat spoustu škody. Vrcholkem ledovce poškození laickou nápodobou psychoterapie jsou oběti exorcismu v Polsku, škodlivostí přehnaného tlaku na pozitivní myšlení u nemocných se zabývá James C. Coyne, ale jinak se zdá, že je to problém, o kterém se příliš nemluví. No a etikoterapie, pokud vím, takovými věrohodnými (mezi takové rozhodně nepatří např. kniha vydaná bez seriózní odborné oponentury) důkazy klinické účinnosti a zejména bezpečnosti nedisponuje.

2. Spekulace a hypotézy, ze kterých vychází jakákoliv úvaha o vhodném preventivním a terapeutickém zásahu, lze testovat. Zpochybnění těchto předpokladů je samozřejmě pouze induktivní argument pro neplatnost, ale čím více spekulace na takových předpokladech závisí, tím spíše lze očekávat, že s pádem předpokladů se zhroutí i šance, že bude terapie úspěšná. Historie medicíny zná i příklady terapeutických postupů, které jsou nejspíš efektivní, i když původní předpoklad byl zcela nesprávný (např. elektrokonvulzivní terapie vycházela z nesprávného předpokladu, že epileptik nemůže mít schizofrenii), ale jde o výjimečné situace. Základní myšlenka o hluboké provázanosti obsahu myšlenkových procesů s procesy probíhajícími v těle na všech úrovních je zdánlivě možná a literárně oblíbená, dokonce se nachází řada argumentů (porovnání výsledků experimentů) na její podporu. Bohužel při hlubším studiu se ukazuje, že skutečně prokazatelné vazby jsou mnohem "řidší" a "volnější", významná je jen placebová analgezie (doplňková nocebová hyperalgezie už méně) a chronická aktivace kůry nadlewin při dlouhodobém

stresu vč. stresu psychosociálního (spekulace ilustrující ošidnost spekulací: zde si dovedu představit mechanismus, kterým by mohl hrát roli škůdce i etikoterapeut - způsobem, který je více vyjádřen u tzv. konverzní terapie), jinak jde většina vazeb přes ovlivnění chování. Není to málo, dost často jde o procesy, které mají tendenci přehlížet i mnozí lékaři, ale není v tom prostor pro spekulace o aktivaci samoúzdavných mechanismů (i tento pojem je poněkud problematický, jde spíše o nepříliš šťastnou didaktickou kategorii), která by byla výrazně ovlivněna obsahem vyšší nervové činnosti. Každopádně provázanost, ze které etikoterapie vychází, postrádá biologický i psychologický substrát.

Dovolím si ještě doplnit jednu drobnost, protože jste se nejspíš setkala s nejrůznějšími zdroji tvrzení o pozorovaných efektech a úspěšnosti. Význam ověření jakéhokoliv efektu nezávisle na předsudcích experimentátora je v psychologii a "malé" psychiatrii mimořádný - a přesto byl i v poměrně nedávné minulosti ignorován i řadou vysoce postavených psychologů a psychiatrů. V souvislosti s replikačním a triangulačním hnutím (vřele doporučuji k tomuto tématu) už padla mnohá zažitá "pravda", která se ve skutečnosti opírala o náhodně vytvořenou statistickou fluktuaci (to je např. tvrzení, že pozitivní myšlení zlepšuje prognózu nemocných), špatně provedený experiment, nebo dokonce jen o spekulace, ze kterých se přebíráním staly "učebnicové pravdy". České prostředí na to až na pár výborných výjimek reaguje poměrně pomalu, takže se člověk při prokousávání se prameny snadno utopí v balastu.

S přáním hezkého dne,

MUDr. Jaromír Šrámek

Příloha č. 5 – Vyplněný dotazník Mgr. Vladimíra Červenáka

1. Dobrý den, pane Mgr. Červenáku. Mohl byste etikoterapii stručně popsat pro ty, které o této formě léčby ještě neslyšeli nebo o ní vědí málo nebo mají zkreslené informace?

Etikoterapia je autognostická - sebakoučovací metoda. Umožňuje sebakoučováním a sebakoučováním rozpoznat blúdné presvedčenia o sebe samom. Preto je jednou z najúčinnejších metód na hľadanie hlbokých príčin ochorení a na rozpoznávanie emócií, stratégií a vzorcov správania, ktoré poškodzujú zdravie a sú príčinou toho, že človek nemôže žiť naplnený, celistvý zmysluplný život. Príčinu chorôb, nehôd a úrazov nachádza v narušených vzťahoch k sebe samému, k iným ľuďom alebo k životu ako takému. Etikoterapia je hlbinnou autoterapiou človeka smerujúceho k celistvosti.

V procese sebakoučovania etikoterapeut buduje partnerský, priateľský vzťah, založený na dôvere.

Klienta vníma celostne, komplexne so všetkými vzťahmi a súvislosťami, ktoré mu umožňujú rozvinúť jeho potenciál, smerom k osobnostnému rozvoju a rastu. Pracuje na priateľských úrovniach, fyzickej, mentálnej, emočnej, energetickej a spirituálnej.

2. Jak probíhá etikoterapie v praxi, jak pracujete s klientem?

Individuálne alebo párove sedenie alebo prostredníctvom tímového koučingu v skupine. Prevažne na stretnutiach skupiny 3x ročne počas 4 rokov v škole etikoterapie a etikoterapeutických zručností Advaita, ktorú vediem od roku 2009. www.advaita.sk

V procese koučovania budujem partnerský, priateľský vzťah, založený na dôvere. Klienta vnímam celostne, komplexne so všetkými vzťahmi a súvislosťami, ktoré mu umožňujú rozvinúť jeho potenciál, smerom k osobnostnému rozvoju a rastu.

Vedím školu etikoterapie a etikoterapeutických zručností Advaita, praktický autognostický - sebakoučovací seminár, zameraný na osvojovanie princípov a metód etikoterapie a tréning etikoterapeutických zručností. Do roku 2020 ju absolvovalo na rôznych úrovniach už viac ako 2500 účastníkov. Škola je zameraná na získavanie zručností v oblasti životného štýlu zameraného na vytváranie a udržiavanie zdravých

vzťahov so sebou samým s inými ľuďmi, prírodou, životom ako takým. Učí ako si udržať fyzické, mentálne, emočné i spirituálne zdravie.

Ako životný kouč - etikoterapeut pracujem aj s individuálnou klientelou predovšetkým hľadajúcou odpovede na otázky, ako liečiť narušené vzťahy, ako hľadať hlboké príčiny ochorení, ako riešiť párové vzťahové krízy, ako budovať viacgeneračné vzťahy, ako riešiť medzigeneračné krízy a konflikty.

3. Etikoterapie na rozdiel od psychosomatické liečby není hrazená zdravotními pojišťovny. Jak je časově a finančně náročná?

Individuálne sedenia trvajú prevažne 60 až 90 minút. Sedenia sú plne hrazené klientom. cena je stanovená cenníkom na časové obdobie. V súčasnosti od 60 do 90€ za sedenie.

Výcvik etikoterapeutických zručností v rozsahu 300 hodín stojí cca 2000€.

4. Co byste všeobecně doporučil lidem formou etikoprevence?

Liečiť si vzťahy, byť k sebe pravdivým.. Rozpoznávaním pravdy o sebe samom v prítomnom okamžiku náchádza etikoterapia prekážky na ceste k spokojnému životu naplneného radosťou, šťastím, zdravým a hojnosťou v narušených vzťahoch.

5. Jakou zpětnou vazbu máte od klientů, kteří si prošli etikoterapií?

<https://www.advaita.sk/etikoterapia/zdielanie/kniha-navstev>

Dnes už stovky spokojných klientov, ktorý sa cez etikoterapiu dostali k zmyslupolnejšiemu životu, žijú spokojnejší a šťastnejší život.

Příloha č. 6 – Vyplněný dotazník pro PaedDr. Dagmar Saritu Poliakovou

1. Dobrý den. Mohla byste etikoterapii stručně popsat pro ty, které o této formě léčby ještě neslyšeli nebo o ní vědí málo nebo mají zkreslené informace?

Etikoterapiu v mojom ponímaní zaraďujem k sebaopoznávacím programom podľa slov – keď spoznáš pravdivo seba samého, tvoje telo sa môže samé začať uzdravovať. Zakladateľ etikoterapie MUDr. Ctibor Bezděk ju formuloval ako etické žitie, často vraj hovorieval žitie podľa božích zákonov.

Pre mňa je etikoterapia teda sebaopoznávacía metóda, v rámci ktorej spoznávame pravdu o sebe samom, o vzťahoch k iným ľuďom i k celému svetu.

2. Jak probíhá etikoterapie v praxi, jak pracujete s klientem?

Keďže si ja spájam Bezděkovú etikoterapiu s astrológiu, vypracujem pre klienta osobný horoskop i numerologickú mriežku, ktoré mi dávajú prvotný obraz o ňom. Potom v rozhovore riešime problémy, s ktorými prichádza, nachádzame východiská, prípadne si spolu urobíme techniku odpustenia (hoo ponopono, prijatie, ukončenie... nájdete ich na stránkach www.advaita.sk)

3. Etikoterapie na rozdíl od psychosomatické léčby není hrazená zdravotními pojišťovnami. Jak je časově a finančně náročná?

Časová náročnosť: moja príprava doma na klienta cez vypracovanie horoskopu a numerologickej mriežky. Samotné sedenie s klientom podľa potreby a náročnosti problému od hodiny až po dve, tri. Finančne podľa jeho zadania.

4. Co byste všeobecně doporučila lidem formou etikoprevence?

Z pohľadu etikoastrologie – žiť cnosti jednotlivých znamení a planét, z poznatkov zo stretnutí s klientami a na etikoseminároch – žiť tak, aby nič vo mne ani mimo mňa nenamietalo voči môjmu konaniu. A podľa mňa úplne top odpoveďou na Vašu otázku je – žiť správne, aby každý z nás mohlo správne zomrieť. Väčšinou však túto poslednú odpoveď máme mnohí tak vo vlastných tieni, že sa ňou nechceme zaoberať a to je práve parketa etikoterapie.

5. Jakou zpětnou vazbu máte od klientů, kteří si prošli etikoterapií?

Vynikajúcu. Mnohí hovoria o zlepšenej kvalite svojho života, chápu, prečo sa im niečo v živote deje a vedia, ako si poradiť, pomôcť sami sebe. Etikoterapie je – ešte raz podľa mňa – sebazoznávacia metóda, a tak sa klienti učia byť zodpovednými za svoj život, rozoznávajú, kedy hovoria životu áno, kedy nie, cez aké svoje vlastnosti sa oslabujú, kedy a akým spôsobom idú do svojej sily, kedy konajú z priestoru odporu, kedy z priestoru spojenia a cez etikoterapiu získajú nástroje ako na to.